

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKÄ DAGBLADET

Kolmapäeval, 27. märtsil 1974

Nr. 24 (3912)

16. aastakäik

KGB kuulab üle lääneturistide OMAKSEID

NEW YORK (VES) – Riias on viimasel ajal esinenud läbiotsimisi ja ülekuulamisi isikute juures, keda läänest on külastanud omaksed. Eriti on otsitud võimalikke kirju ja läänest toodud raamatuid. Kui selliseid on leitud, on need konfiskeeritud.

Samadel allikatel on taolisi tülitamisi KGB poolt toimunud ka Tallinnas.

Läbiotsitutele on antud kõva käsk mitte sellest kellelegi kõnelda. Edasi esinevad ka juhud, kus KGB kutsub "vestlema" isikuid, kes on kokku puutunud läänemaailmast raudeesiride taga käinud turistidega.

Vastavaist kokkupuuteist

omavad ülekuulajad täpseid andmeid. Soovitakse võimalikult üksikasjaliselt teada, millest on kõneldud, mida on uudist kuulnud ja kuidas on küsimustele vastatud.

Selle juures on selgunud ka, et ülekuulajatel on teada ka telefonikõnede sisu, mida väliskülastajad on pidanud enne kohalolemist välismaalt omaksetele ja tuttavatele.

USA-kongressi sõnavõtte:

Praegune rezhiim Eestis ajutine OKUPATSIOON

WASHINGTON (VES) – USA kongressi mõlemas kojas oli arvukaid sõnavõtte ühenduses Eesti Vabariigi 56-nda aastapäeva, kusjuures võis konstateerida, et sõnavõtjate arv on mullusega võrreldes suurenenud. Esindajatekojas alustas sõnavõtte Kalifornia rahvasaadik Barry Goldwater, republikaan. New Yorgi republikaan Hamilton Fish tõhutas, et praegune rezhiim Eestis on vaid ajutine sõjaline okupatsioon.

Tema kolleeg demokraatlikust orakonnast Edward Koch tsiteeris Solzhenitsõni sõnu "Gulag-arhiipelagist" eestlaste demokraatlike traditsioonide kohta.

Kalifornia republikaan John Roussetol andis ülevaate Stalin-Hitleri salapakti tagajärjest Eestile ja teistele Balti riikidele.

William R. Cotter, dem. Connecticutist, tõstis oma sõnavõtte esile ka K. Pätsi küüditamise ja saatuse küsimuse.

Ella T. Grasso, teine demokraatlik rahvasaadik Connecticutist, tõstis esile sealseid eestlasi kui kõvasti töötavaid ja väärtuslikke kodanikke.

Glenn M. Anderson, dem. Kaliforniast, lõpetas oma sõnavõtte "Kalevipoja" lõppsalimiga ingliskeelses tõlkes "Aga ükskord algab aeg..."

Matthew J. Rinaldo, re. New Jersey, tõstis Eestit esile kui kultuuri eelposti idas, samuti kirjeldas eestlaste pioneeriosa olukivi tõstuse rajamisel.

Mario Biaggi, dem. Neij Yorgist, rõhutas, et Eesti küsimus olgu USA-i silmades ees kui "formatakse illepeakaala dententesse N. Venega". Ta mainis

ka Solzhenitsõni hinnangut eestlastele ja Eestile.

Gilbert Gude, rep. Marylandist, tõi esile nõukogude okupantide terrorivõtteid Eestis, eriti küüditamisi.

Lester L. Wolff, dem. Long Islandilt, andis ülevaate Eesti

suurusest võrreldes USA osariikide territooriumidega ja tõstis esile eestlaste erakordselt kõrget kultuuri.

William F. Walsh, rep. New Yorgist, kirjeldas eestlaste välisvõitlust rahvusvahelisel pinnal. Järg lk 7

Sõjainvaliidid KAITSES Solzhenitsõnit

MÜNCHEN – Müncheni ajaleht "AZ" avaldab terve leheküljelise poleemika Alexander Solzhenitsõni raamatu "Gulag-Arhiipelagi" kohta, kus esineb sõnavõtte ka eesti sõjainvaliidid Vello Laar. Poleemika põhjustajaks on Lääne-Saksa kriminaal-lugude kirjanik Frank Arnau, kes on avalikult atakeerinud Solzhenitsõni teost, mainides, et "Solzhenitsõn on küll, hea kirjanik, kuid ta ei ole ajaloolane."

Frank Arnau on noppinud Solzhenitsõni raamatust välja mõningaid episoode, mis tema arvates ei ole ajalooliselt põhjendatud. Muu hulgas esitab ta ka ühe väljavõtte Eestist, milles märgitakse kommunistide mõrvade kohta: "Tartus mõrvati 192 inimest, ja laibad visati täite kaevu". Arnau küsib nüüd

irooniliselt, et kes neid laipasid luges ja kes pidas nende kohta statistikat.

Selle kohta annab "AZ" veergudel nüüd vastuse eesti sõjainvaliid Vello Laar, kes mainib, et Arnaule võivad anda vastuse tuhanded eestlased, kes võivad talle nimetada Tartus mõrvatuid 192 isiku nimesid.

Vello Laar mainib: "Ma ise aitasin 1941. aasta 15. juulil kaasa 192 laiba (nr. 41 nende hulgas oli minu sugulane), nende hulgas 20 naist, massihauaks muudetud kaevust väljavõtmisel. Nad olid öösel vastu 9. juulit 1941 ilma süüteoandeta mõrvatud."

Vello Laar, kelle kohta ajaleht avaldab lühikese eluloo ja foto, mainib ühtlasi, et selle vahejuhtumi kohta on antud kirjeldus 1957. aastal Rootsis, Stockholmis ilmunud teoses "Eesti riik ja rahvas Teises maailmasõjas" neljandas köites.

Ajaloo on toodud Arnau väidete kohta ümberlühkavaid kommentaare ka mitmelt silmapaistvalt sakslaselt, kes tunnevad N. Liidus valitsevaid olukordi.

Milleks eesti kultuuri?

Vaidluskoosolekut Stockholmis Eesti Majas. Kõnetoolis laulukonnavaidluseavaja Meeri Mamborg, lava ääres vasakult moderaator

Rootsi Eesti Esinduse Naisringi korraldusel toimus neljapäeval 14. märtsil Eesti Majas paneelidebatt rahvuskultuuri-liste küsimuste ümber umbes 50 isiku osavõtul. Koosoleku avas Naisringi esimees Meeri Mamborg ja sõnavõtte juhatas ning kontrollis kella abil rangelt Ahti Pae, kes katsus koordineerimatus tütta välgil laiali vajuvat vaidlust koondada.

Esimene sõnavõtja dr. Ilmar Arens tutvustas kuulajale ko-

dumaise ja soome arheoloogias viimaseid seisukohti. Nende järgi on juba kiviajal läänemere-soome ja germaanilise hõimude vahel toimunud elav kultuuriline lähikõne keskusega Kesk-Rootsi idaosas. Sellele viitavad mitmed muinasleid ja Eestis levinud ohvriallike austamine.

Rootsi allikatest selgub, et Rootslagenis on elanud palju "nõidu", s.t. erisuguste tavade ja läänemere-soome päritolu

Ahti Pae, ja diskussiooni algatajad dr. jur. Ilmar Arens, ajakirjanik Tarmo Sepp ja professor Aino Käärrik. (EPL-foto Lepper)

luga elanikke, keda on katsutud vägivaldselt hävitada. Nii on meie esivanemate kultuur püsinud Rootsis sajandite vältel – ja miks ei võiks sama juhtuda meie praeguse pagulas-kultuuriga.

Kirjanik Arvo Mägi analüüsis kujutavkunsti, muusikat ning kirjandust ja leidis, et viimase rahvus kultuuriline omapära on kõige suurem, kuna see on seotud kõige kultuuri põhialusega – keelega. Viimasel ajal on ka

inimesed, kes tüdimenud profilitust ja "magedast" üldkultuuri, hakanud liituma väiksemateks üksusteks, millest üks liik on etnilised grupid, sellest ka eesti noorte "uus ärkamisaeg" näiteks USA-s ja Kanadas.

Tarmo Sepp tunnistas, et eesti keele oskamine on tema elu kultuurisektorit väga palju rikastanud. Ta on loonud endale "isikliku kultuuri", milles on Järg lk 7

13 koori Münsteri

MÜNSTER (EPL) – Saksamaa Eestlaste Kesksinduse poolt 22. ja 23. juuni Münsteris korraldatavale Euroopa eestlaste laulupeole on seni registreerunud 13 laulukoori, neist 6 Rootsist: Stockholm Eesti Meeskoor, Stockholm Eesti Naiskoor, Göteborgi Eesti Meeskoor, Norrköpingi EELK segakoor, Stockholm EELK peapiiskopliku koguduse segakoor.

Inglismaalt tuleb 3 koori, Prantsusmaalt ja Belgias kummastki 1. Laulupeo ajal on kavandatud ka sõdurirühma viigastatud sõjameeste osavõttul.

EPL

Kolmapäeval, 27. märtsil 1974

15 ja 30

26. märtsil saab 15 aastat sellest, mil Eesti Päevaleht esimest korda ilmus selle nime all. Käesoleva aasta 22. detsembril võib aga tähistada eesti püüvauudisliku ajakirjanduse, st. EPL ja tema eelkäijete STE, 30-aastast ilumist.

Kui tookord Uno Tamme algatusel Stockholms-Tidningen andis eestlastele oma juures ruumi, ei osanud keegi ette aimata, et tookord provisoriumina mõeldud vastutulek eesti põgenikele kujuneb ajaga institutsiooniks, mis kestab kauem kui suur emaleht ja kauem kui eesti rahva iseseisvus. Ja nüüd on teine pool sellest ajast läinud Eesti Päevalehe nimega lehepeas ja täielikult iseseisvununa ka majanduslikult viimased kolm aastat.

Stockholms-Tidningen kadus majanduslike raskuste tõttu, majanduslik olukord tingis ka EPL lahkuolemise Eskilstuna-Kurirenst, kes rootsi ajakirjandust üldiselt tabanud kitskukulukorras oli sunnitud lõpetama ratsionaliseerimiseks oma ebasuvalise koostöö eestlaste ajalehega. Ent EPL jätkas oma teed, vaatamata nende tohutute raskustele, mis üldse on tabanud ajakirjandusala just majanduslikult ja sundinud paljusid nii suuri kui väikesi ajalehti ilmutist lõpetama. Alles mulu "maeti" rootsi vabadushäle silmapaistvaim organ Handeltidningen Göteborgis.

Kui selles olukorras Eesti Päevaleht on edasi ilmunud, siis on see rootsi poolt vaadatuna lausa ime, eriti kus riiklik Pressitoetuskomisjon, kes ajalehte päästmiseks loodi produktiooniotsust jagama, on kõigil kolmel aastal otsustanud EPL toetuseliseid eitavalt — meile endi ja ka komisjoni reservantide arvates suvaliselt ja seadusevastast.

Kui paremat motiivi ei ole leidnud, kui et leht ei ole enamuskeelne, siis sisaldab otsus endast eelbõigust ja vähemuse diskrimineerimist. Seda enam, kus eestlased on juba ammugi selle maa kodanikud, kellele aga ametvõimud ikka ja jälle kipuvad kleempima kõlge ekslikku "sisserändaja" etiketti, ilmest tahtmaks sellega alla kriipsutada, nagu oleks tegemist mingi ajutise

grupiga rahvuskehas, mis kas lahkuv või siis rootsistub.

Pressitoetuse küsimuses on aga veel teine aspekt, mis läheb sellele välja, et toetuseta jääv ajakirjanduslik organ peab välja surema, võibolla (ja leidub neid, kes seda loodavad) koguni enne kui üldine Pressiuurimus oma seisukohad selles küsimuses avaldab. On ju sageli uurimused ettekaandeks ebameeldivate asjade edasilükkamisel. Pressiuurimuse esimees on muide selgelt välja ütelnud, et eestlaste asja ei saa kuidagi viilsi prioriteerida ega kiirendada — "meil omal on probleeme küllalt".

Iseküsimus on muidugi asjaolu, et Eesti Päevaleht siiski ühes olulises punktis tavalistest selle maa ajalehtedest ja see on idealism, mis ajalehte ka väljaspool veergusid kannab. Ühelt poolt on see eesti rahvusgrupi idealism, mis hoiab meid kokku juba kolm aastakümnet võrral ja põhjustab vajaduse enesekilutamiseks nii kultuurilisel kui keelelisel ja sellega tingib vajaduse aja tasemel seista küllalt tiheda kontakti ja informatsiooniloojani järele. Sellepärast on Eesti Päevalehel lugejaid olukordades, kus rootslased seda liiga kalliks oleks pidanud ja käega löönud. Eestlastel on aga selge, mis neil peab olema selline ajaleht. Sellepärast kantakse majanduslik ohver ja see ongi andnud selgroo ajalehe edasipüsimisele.

Teiselt poolt on kandnud EPL-i ka kõigi nende idealism, kes seotud on ajalehe ilmutisprotsessiga ka siis otseselt või kaudselt. Toimetust ja talitust ei ole kunagi kinni pidanud 8-tunnisest tööpäevast või nõudnud ületundide eest tasu, kuna kõik on teadlikud, et ressursid normaalses tööolukorras täielikult puuduvad. Minimaalse koosseltsuga, kus isegi haigeks jäämine sageli ei ole võimalik ja minimaalsete töötasudega on võideldud eestlaste oma ajalehe eluvõimaluse eest.

Seal on sekundeerinud aruvalukas kaastööliskond, kes sõna tõsiselt mõttes stumboolsete või siis koguni olematu töötasudega. See siinsel tõtturil kahtlemata vastuvõetamatu ja koguni taunitav suhtumine töösesse, on aidanud ajalehel vastu panna nendele raskustele, mis kohalikke suuremaid lehenaabreid on viinud sulgemiseni.

Need idealistlikud tegurid ei ole 30 aastaga kadunud ja see "annab põhjuse optimismiks ka olukorras, kus riigitoetust meile ei anta. Toetust, mille suhtes kõik erakonnajuhid on põhimõtteliselt deklareerinud, et selle saamisest "keel ei tohi olla takistuseks". Ometi on nii Palme kui Fälldini esindajad Pressitödsnämnden vastupidi leidnud, et asi on siiski "praktikas" teisiti. Küsimus kerkib ikka ja jälle avalikus ja riigipäevadebatis ja see kriipsutab alla, et eestlastel on ka sõpru.

Eesti Päevaleht ei kavatse alla vanduda ja loobuda optimistist teadmises, et tal on hädavaajalik missioon eesti vähemusrühvuse elus Rootsis kui ka võitluses kodurahva ja Eesti eest. Tadmises, et eestlaskond trotsiks kõigele koguneb oma ajalehe ümber üha tugevamalt

Kohalik elu

STOCKHOLM

Naiskoori kontsert
Stockholmi Eesti Naiskoori kontsert toimus laupäeval, 20. aprillil kl. 17 Kontserthoone Gröndalsvägenis (endine väikene saal). Dirigent Hilma Nerep-Mossin, solist Alfred Flisake. Pääsmed 15:— ja 10:— õpilastele 15 a. saadaval koorliikmete vahendusel ja Eesti Kultuuri Koondises.

ESKILSTUNA

Kevadpidu

Eskilstuna Eesti Pensionäride Ühing korraldab kevadpeo laupäeval, 6. aprillil algusega kl. 16 KFUM majas, Kribsensgatan 18. Osavõtta soovijaid palume registreeruda hiljemalt neljapäev, 4. apr. tel. 11 65 99 ja 12 30 23. Samuti palutakse pidule tulejail kaasa võtta esemeid korraldada-va loteriilaua jaoks.

Kõik vanad ja noored on teretulnud.

GÖTEBORG

ES Naisringi juubel

Göteborgi Eesti Seltsi Naisringi puhitseb oma 10-aastast tegevust peoga laupäeval, 6. aprillil Eesti Majas, Drottningg. 27. Meeleolu eest hoolitseb Naisringi ja Naisringi ilge Rosalinde Allense abilis-tesse, muusika eest hr. Vakepa. Osavõttumaks 20:—.

Osavõttu palutakse teatada tel. 44 33 39 ja 41 02 18 hiljemalt kolmapäeval, 3. aprillil. Juhatus ütleb kõigile teretulemast.

NYKÖPING

Koosviibimine eestlastele

Koosviibimine Nyköpings ja ümbruskonna eestlastele korraldatakse reedel, 5. aprillil kl. 19.30 BF Atomi klubiruumides, Västra Trädgårdsgatan 53.

Pakutakse võllelu ja õlut, kavas ettekanded, ühislaulu ja tants. Registreerida hiljemalt laup. 30. märtsil tel. 0155/582 49 (Teder) pärast kl. 18.

Korraldajad loodavad Nyköpings ja ümbruskonna kaasmaalaste elavat osavõttu. Kõik teretulemast!

Saadikute vahetus USA-Rootsi

President Nixon on määranud USA uueks suursaadikuks Rootsi 70-aastase diplomaadi Robert Straus-Hupé, kes praegu esindab USA-d Belgias.

Teda iseloomustatakse kui valkset, armastusväärset ja äärmiselt korrektset diplomaati.

Enne diplomaadikarjääri tegutses ta professorina USA ülikoolides, kus taureta erialaks olid poliitilised teadused. Ta on kirjutanud sel teemal rohkesti raamatuid.

Rootsi uueks suursaadikuks Washingtonis on määratud Wilhelm Wachtmeister, kes praegu on välisministriurumi poliitilise osakonna sheff. Ta on sündinud 1923 ja olnud Rootsi välisestistuses Viinis, Madridis ja Lissabonis.

60-ndate aastate keskpaiga tegutses ta ka Moskvas ja oli üks aasta Rootsi suursaadik Alžeerias.

ja teadmises, et ka vähemuse häälel peab olema hääleõigus ja koht üldises demokraatlikus pressikooris.

Tähtpäeval tänab toimetust lugejaid, organisatsioone, kaastöölisi ja abimehi üle kogu maa, kes on aidanud ühel või teisel viisil meil seda vankrit vedada.

KLA

Muudetud tariifid

1. aprillil pakikidele ja postzhirole

PAKID

Kui momsi alandatakse 1. aprillil, vähendatakse ka siseriigi pakikide tariife. Tabelist nähtuvad uued, tavalisemad maksud.

Kaal maks.	Tavaline saadetis	Kiir-saadetis	Kaal maks.	Tavaline saadetis	Kiir-saadetis
1 kg	4:80	8:20	9 kg	12:60	21:30
3 kg	6:80	10:60	12 kg	17:40	29:—
5 kg	8:10	13:50	15 kg	22:20	37:70
7 kg	10:60	17:40	20 kg	28:—	47:30

Informatsiooni tariifide kohta, mis kehtivad õrnade ja mahuka-te pakikide kohta saate postilt.

Lisatariifid

Assurans: paki põhihind on 4:55. Iga 1000:— pealt või osalt sellest on tariif muutmatus 0:20.

Ekspress-saadetis: kaal maksimaalselt 5 kg maksab 4:80, maksim. 12 kg 5:80 ja maksim. 20 kg 6:80.

Väljavedu: samad tariifid kui ekspress-saadetistel.

Posti järelmaks: iga järelmaksukaardi peal maksim. 50:— on tariif 2:85, maksim. 2000:— maksab 4:20. Postzhiroga on tariif 1:95.

Aadressimundatus: kui seda tehakse posti, on tariif 5:70. Telegrammiga 2:25 pluss telegrammimaks.

Vastuvõtutöönd: tariif on 1:35 kui seda nõutakse sisseandmisel ja 2:00 kui seda nõutakse pärast sisseandmist.

POSTZHIRO

Teatud postzhiro tariife tõstetakse 1. aprillil. Sisse- ja väljamaksud Rootsis maksavad siis 70 ööri senise 50 ööri asemel. Sama kehtib ka sisse- ja väljamaksude kohta Taani, Soome ja Norrasse. Ent endiselt ei maksa midagi zhiireerida — maksta kontode vahel — Rootsis või Taani, Soome ja Norrasse.

Tabel teatud tariifide kohta alates 1. apr. 1974

Maksmised Rootsis

Maksmised kontode vahel	
Zhiireerimine zhiirokaardiga	tasuta
Zhiireerimine sissemaksukaardiga	tasuta
Maksmine kontost	
Väljamaks väljamaksukaardiga	0:70
Maksmine kontosse	
Sissemaks sissemaksukaardiga	0:70
Sissemaks sissemaksukaardiga oma kontosse	tasuta

Maksmised välismaale

Zhiireerimine Taani, Soome või Norrasse	tasuta
Zhiireerimine teise riiki	0:70 *)
Väljamaks Taani, Soome või Norrasse	0:70
Väljamaks teise riiki	3:— *)
Sissemaks postil postzhiirokontosse	
Taanis, Soomes või Norras	0:70
Sissemaks postil postzhiirokontosse Hollandis	1:50 *)

*) Tariif muutmata

Too postilt uus sinine portotabel
Saadaval alates 1. aprillist

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhani Kõks
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Mõis

Toimetust ja talitust:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

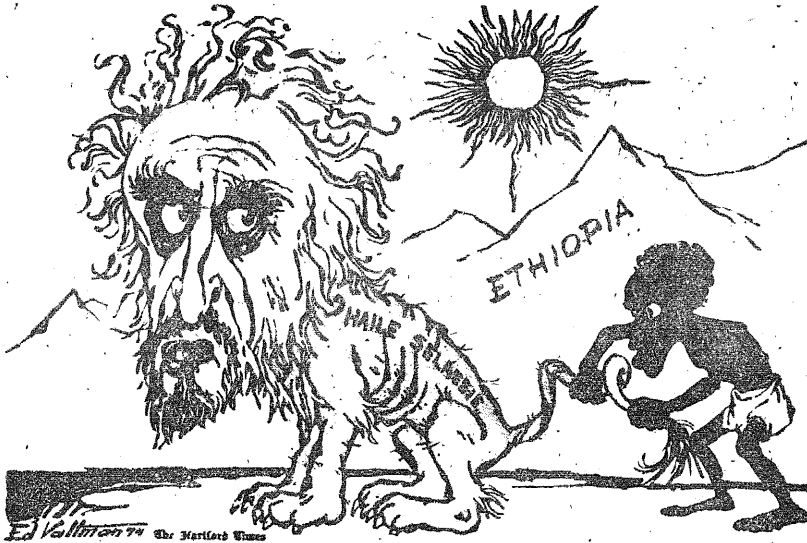
Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Telemispostigiro nr. 15 67 70-0
Kvalitusaarvete postigiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Telemislinnand:

Aasta kr. 170:—
Termin (4 kuud) kr. 62:—
Kuu kr. 17:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kuriren
Tryckeri AB Eskilstuna 1974

Junda vana lvi

Watergate halvab USA-d nii seest kui väljast

Olukord USA sisepolitilisel rindel muutub üha keerulisemaks ja komplitseeritumaks. Rännakud Nixonile ja tema endistele nõuandjatele ei ole viimaste nädalate jooksul raugenud, vaid vastupidi – uut hoogu ja raevu juurde saanud. Presidendi ja tema nõuandjate tegevuse uurimiseks seoses Watergate afääriga on rakendatud terve rida vanakohtu uurimiskomisjone, eriuurijaid ja Kongressi erikomisjone.

Mõlemalt poolt on rakendatud kümneid parimaid eksperte ja advokaate, kes otsivad ja uurivad dokumente, helilintte ja tunnistajaid.

Kõigile nendele institutsioonidele lööb vaarikalt kaasa ajakirjandus, televisioon ja teised massimeediumid, kes hoolitsevad selle eest, et iga uus avastus ja iga uus kaht-

lustus läheks rahvasside hulka ja teeks seal oma töö vastava meeleloomiseks ning Nixonit presidenditoolilt lahti kangutamiseks.

Kogu selle laiaulatusliku kampaania kestel segatakse Watergate hoonesse sisse surmudmine ära USA julgeoleku probleemidega ja liidetakse presidendi ja tema lähimate kaastöölise sammud USA riigikorra õnnetajate paljastamiseks Watergate afääriga.

Watergate kaosesse on tõmmatud ka USA julgeolekuorganid Central Intelligence Agency ja Federal Bureau of Investigation, kellele prestiiž sellega halastamatult ja shikindalt maha tõmmatakse.

Kõrvaltvaatajale tundub, et USA poliitilise ja ajakirjanduse on niivõrd ägedalt ja järgitult sukeldunud Watergate vheklemisvõitlusesse, et neil ei ole enam aega ega mahti tähelepanu pöörata USA sise- ja välispolitilistele probleemidele. Tulemused on siin selgelt nähtavad ja käegakatsutavad.

Pakiline energikriis, mis paratamatult toob kaasa tööpuuduse, on ikka veel praktiliselt lahendamata, inflatsioon võidab suure sammudega üha enam pinda ja majandus on märgata kurjaennustavat vähjakäiku.

Presidendi, valitsusorganite ja julgeolekuasutuste prestiiži allakiskumisega on üldine moraal tunduvat langenud, mille tulemusena tõstavad pead gangsterlikud ekstremistid, inimröövlid, alasti ringijooksjad ja kurjategijate jõud, keda ajakirjandus nimetab aupaklikult "armeedeks".

Näib, et USA-s ei leidu enam autoriteeti, kes neid ühiskonna äärmisemal talajaid suudaks vaos hoida.

Samasugune olukord valitseb välispolitilisel rindel, kus USA prestiiž on tunduvat langenud ja isegi imelapseks tembeldatud Kissinger ei suuda siin enam uusi kombinatsioone välja mõelda. USA vahekorrad oma Euroopa liitlastega on halvemad kui kunagi varem pärast Teist maailmasõda ja Lääs-Ida kriisi lahendamise rüüb ikka veel juuksekarva otsas.

Kissingeri ja Nixon'i kokkuleppepoliitika on hakanud välja ajama oma esimesi okkaid ning Nixonit üldtuntud loosung "rahu ja majanduslik jõukus" tundub naeruväärse fraasina.

Praegune olukord nõuab USA poliitikutelt ja massmeediat üldmat tasakaalukust ja tagasihoidlikkust, kus ühtegi isikut ei tohiks tembeldata avalikult kurjategijaks enne kui tema süü on tõestatud.

Uurimine ja otsuste tegemine tuleks jätta vastavatele kohtulikele institutsioonidele ja kogu-nud juristidele aga mitte sensatsioonijärgsetele reporteritele.

Iga surve tekitav vastusurve ning selline üldine, sihikilt ja halvustav rünnak president Nixonist lahtisaamiseks ei ole kuidagi põhjendatud ega kooskõlas USA rahva seniste õiguspriinsipidega.

Iga lõpuks. Kas ei tabanud praeguse Watergate kampaania puhul naelapea pihta üks USA koomik, kes andis Nixon'i vastastele head nõu temast lahti saamiseks? "Saake ta koos Edward Kennediga autosõidule Chappaquiddicki", kinnitas koomik oma kuulajakonnale. (VE/KA)

Uudiskirjandus

NOVELLIKOGU AARAND ROOSILT

Keelteadlane ja kirjanik Aarand Roos on lõpetanud viimase novellikogu käsikirja ja see ilmub Välis-Eesti kirjaastusel Stockholmis pealkirjaga "Esto-Atlantis". Eesti napile novellikirjandusele alin-võõrslil on see tõhusaks lisaks, kuna Aarand Roosil tema varasemate teoste järgi tuntakse kui erudeeritud ja omapärast autorit. Kuigi eluaastatelt kolmekümne piirkonnas, on ta endiselt kõige noorem autor eksiilis, kes iseseisvate ilukirjanduslike teostega esinenud.

Ta on kirjutanud oma doktori-tööd eesti keele alal. Samasegelselt töötab ta eesti keele õpetajana Stockholmis ja Norrköpingis.

Oma uut novellikogu iseloomustab Aarand Roos kui kujutuslikke memuaare. Autor on astunud läbi aastatuhandete sumerlaste juurde, kus ta kinni võeti ja viidi keister Traianuse Rooma. Sealt jatkas ta oma Eesti otsimist nagu kadunud Atlantist. Kust ta selle leidis, jäagu ütlumata, kuid pagulaselu jõudis ta ära proovida juba 13. sajandil, kui osa Lembitu rahvast valgus lalali üle Euroopa "valgete mustlastena".

Juba tollal oli lõhe vanema ja noorema generatsiooni vahel poliitilistes küsimustes. Aarand Roos viidi "vabatahtliku aundi" korral kloostrisse, kus ta meelt parandas ja oma isikliku usutunnistuse avaldas. Siis taotles ta viisat kodumaale ja pääseski Eestisse parajasti rahvavalgustuse ajaks, et läbi elada oma rahva vaimset tõusu.

Lühikest aega ta nautis "Tartu vaimu". Kes oleks küll noorest haritlastest targem, ta "seletas ära" kogu selle "eesti asja". Teise maailmasõja keerises põgenes ta koos oma memuaaride lugejaskonnaga Rootsi. Seal püüdis ta midagi korda saada eesti üllõp-laskondades. Edasi otsustas ta maailma minna mineviku ja tuleviku eestlast otsima, et pakkuda neile uut eesti keelt. Kuni akki kokku pörkas Kalevipojaga.

Oma teostuslaadilt on Aarand Roosil ilmuu novellikogu hoopis erinev talvastist ajaviitelistest juturaamatutest. Teos on täis valmukaid mõttekäike, fantaasial-

rikkaid sündmusi ja ootamatuid olukordi.

Otsimata Rootsi novellidele võrdlust rahvusvahelisest klassikast, ennustatakse sellele teosele samasugust elavat vastukaja, mille osaliseks sai omal ajal Karl Ristikivi "Hingede õõ".

RAUDSEPA RAAMAT VIIDI EESTISSE

Aastavahetusel Stockholmis ilmunud "Hugo Raudsepa kannatustee", mis ilmus EMP kirjaastusel Siberis hukkunud kirjaniku 90. sünniaasta mälestuseks ja sisaldas H. Raudsepa tütre põrandatuse käsikirja oma isa saatusest, on kodumaal saanud suure huvi osaliseks. Raamatu ilmnemise ja siust teatati vaba maailma raadio-saadetes ning selle ilmnemine sai okupeeritud kodumaal laialdaselt teatavaks. Kirjatuusele saabunud teatelt on esimesed eksemplarid sellest raamatust kodumaale pärale jõudnud, muidugi mitte ametliku posti kaudu. Kuna teoses on dokumenteeritud kommunistliku võimu vägivalda elanikkonna kalal, mille tegelikkust kõigi tunne-vad, siis on nõudmine raamtu järgi suur ja see levib käest käele. On saanud ka mõningaid kommentaare. "Seda, mis meie, eriti vanem põlv, oleme pidanud läbi elama, ei suuda keegi ühes ega kahes raamatus kirjeldada. Ma ei mõtle ainult füüsilist hävitamist, kui nn. Suures isamaasõjas eesti korpuse mehi asjatult surma aeti ja Siberis ning mujal hukkunuid, vaid ka neid sügavalt hingelisi kannatusi, millest Raudsepa tütar kirjutab. Oleme nii heilaks tehtud, et on päris ime, kuidas meie pea veel püsti püsib."

Raudsepa raamatu kohta on ilmunud vabas eesti ajakirjanduses tunnustavaid arvustusi ning raamatut on ka retsenseeritud Pariisis ilmuvas venekeelses ajalehes "Russkaja Mõl".

Alfons Pajuste, end. Stockholm ja praegune Toronto eesti ettevõtja, valiti tagasi Eesti Majandusklubi Kanadas esimeheks ühel häälel.

Juhatuses kuuluvad veel Nikolai Kuttis, E. Hopp, H. Later, A. Toiger, E. Tigane ja I. Martens.

E. Jaakson Fordi vastuvõtul

WASHINGTON (VES) – Asepresident Ford korraldas Blair House'is, Washingtonis oma esimesed vastuvõttud ja tutvumise USA-s akrediteeritud välisriikide esindajatega. Blair House ruumidest tingituna oli diplomaatkont kutsutud sinna mitmes grups.

Teiste seas viibisid Blair House'is mõõdunud neljapäeval ka E.V. esindaja Ernst Jaakson ja Läti Vabariigi esindaja dr. Anatol Dinbergs abikaasadega.

Viibides Washingtonis käis E. Jaakson ka välisministeeriumis, kus tal oli ametilasele kõnelusi vastavate ametisalkutega.

Eestlane mõrvati

NEW YORK (VES) – Indiana-polises leiti 4. märtsil oma kodus mõrvatult Voldeimar Weber, 76 a. vana. Kadunu, kes oli üksik inimene, elas 1902 Central Ave. Esialgu ei ole teada mõrva motiivi, kuid arvatavasti oli tegemist röövimisega.

Insändes till NYMAN & SCHULTZ/NORDISK RESEBUREAU AB
SPECIALRESOR
FACK
103 80 STOCKHOLM 7

Anmälan till esternas Kanadaresa i juni/juli 1974

Käesolevaga registreerin ennast reisiks Kanadasse.

Perekonnanimi Eesnimi

Aadress telefon töö

Telefon kodus töö

Kaasasõitjate nimed:

1) vanus

2) vanus

3) vanus

Soovin sõita: Montreali ☐ Torontosse ☐

Alustan lendu reedel 28. juunil Stockholmist ☐ Göteborgist ☐

Tagasilend toimub pühapäeval 21. juulil.

1974

allkiri

Koos registreerimisega tasuda registreerimismaks kr. 200:– isikult Nyman & Schultz/Nordisk Resebureau AB postgirole 2115-4 või bankgirole 700-1340. Talongile märkida "Estlänndare Kanada".

Esinduse Naisring pidas oma aastapeakoolekuul Rootsi Eestlaste Esinduse ruumides. Pildil lahkuv juhatus, kelle tegevus oli tähelepanekavalt tulemusrikas. Ees vasakult Senta Karpud, Meeri Mamberg (esimees), Nora Hasselbladt, seisavad Leelja Seensalu, Aurelie Võiting, Hilda Vival, Lola Puusepp, Irina Aug ja Kulla Veliste (EPL-foto Lepper)

1000 aastat dokumentides Riigiarhiivi näituse puhul

Rootsi Riigiarhiivi külastajaid ahvatleb juba mitmendat kord fajaees rippub paljuütlev siit: "1000 år i Rikshandskrivets dokumenter" (Tuhast aastat Riigiarhiivi dokumentides) külastama selle suurte dimensioonidega hoone taga poollet asuvas näitusesaalis toimuvat erinähtust. Sisenedes selgub kohe, et selles tuhandeaastaseks dokumendiks peetakse üht väljapandud fragmenti liturgilises kirjatükist niasale, pürit 10. sajandist. Kuid vanima pergamentkirikuna Riigiarhiivis on välja pandud 1 Rootsi (Uppsala) peapiiskop Stephan (1164-1167) kiri mingis päranditulis. Olgu märgitud, et sama Stephan või Stefanus oli Uppsala piiskoppeid esimene, kes sai peapiiskopi-nime, kuigi taanlaste Lundi peapiiskop säilitas primaadi ka Rootsi alade üle kuni reformatsoonini. Eestlaste või karjalaste vastu oma Almar-restäkti kindlust kaitses 1187 langenud Uppsala peapiiskop Johannes oli oma ametijärgluses kolmandaks peapiiskopiks.

Meie pilk libiseb üle Tartu ülikooli tuntud asutamisriku-originaali 1962 samas väljapandud suureformaadilisele dokumendile, mis on üleni täidetud nagu mingite varesejalgedega. Selle keskel õhmitseb aga suur tindiplekk nagu Asovi-meri, kattes ligemale kolmandiku kogupinnast.

Selgub, et see on "Rootsi raudpea" ja ühe sõjakuninga, Karl XII oma käega kirjutatud erakiri ta lapsepõlvse sõbrale ja sõjakaaslastele kindral krahv, hilisem välimarsal Magnus Måns Stenbocki 28. nov. 1702. Selle suure tindipleki all on "Raudpea" kohe lisandub vandusüksus:

"Wassment, jagh slog bled på peppert nu men jagh iss intet skrif. va orn. I lærer wäl kunna lāsāt and."

"Põrguline, nüüd lõin tindi paberile, kuid ma ei viitsi ümber kirjutada. Sa oskad sellest hoolimata ehk siiski tugea!"

Samas kõrval leiduvad ka Karl XII "mõistuse-harjutused" kirjutamise noorukina, mis näitavad suhtelisel varajast arengut. Hiljem aga ilmselt hakkas mõõgakeerutamise-osavus varjutama kirjutamisoskust.

Edasi leidub 23.10.1710 samale Magnus Stenbocki ile prantsuskeelne õnnitlus tema võidu puhul taanlaste üle Helsingborgi lahingus 28/2 1710 — Winston Churchilli kuulsalt esivanemalt John Churchillilt, Marlboroughi hertsogilt (1650-1722), ühelt kõigi aegade kuulsaimast väejuhtidest.

Vihmane oli juba Karl XII võiduaegadel otsinud diplomaatlikke sidemeid Rootsi maailmavõimuga ning külastanud Karl Altranstädts 1707.

Muidugi leidub sellel näitusel veel palju üldvõitu, näiteks keiserliku koloneli (hiljem välismarsalli) Ottavio Piccolomini (1598-1656) suurvast kirjelused pärast Lützeni lahingut 1632, et just üks tema veebilitest olevat oma käega surmanud Gustav II Adolf ning kui ka teised rügemendid

oleksid olnud sama vahvad kui tema ja ta rügement, siis oleksid rootslased ja kõik protestandid jäägitult hävitatud!

Kurioosumina torkab silma Rootsi kuninga Johann III vastu-sõumukiri oma pärisvastele Ivan Julmale aastast 1573, milles m.h. kembeldakse: kui ei oleks teada, et Ivan pärineb vürstlikust suguvõsast, siis võiks tema ropu sõumukirja tooni järgi otsustades teda pidada mingi toore ja harimata talupoja või munga sõhpojaks jne.

Sõnaga: see näitus on oma aja-loomiste rarietüübidest väljapaneku poolest erakordne ning väärib kõigi ajalooluuviliste tähelepanu ja külastamist.

Sattume Riigiarhiivi kui teadusliku uurimisasutise "kõrgemaisele sfäärile" — ridaistiku asuvalise uurimistubadele või "teadlusesse", mis kõrgvõrd looshidena mõnel pool üliharvat ning hästi-stuutatud (peaagu tõmbetuul!) Riigiarhiivi uurimissaal.

Selgub, et paremas loozhideres on esimesena uurimistuba reser-veeritud omaaegsele Narva linnaarhiivi juhatajale ja pensioneeritud arhiivariile dr. Arnold Soomile, tükike maad edasi omab samasuguse "celli" end arhiivaar prof. Evald Blumfeldt. Ima-sakpooleas reas on selle au osaliseks hiljuti arvatud ka siin uuri-mistulesandel töötav õigusjaloo-lane Ilmar Arens, kuna veldi maad edasi samas reas jagab "celli" kellegi "endiseaga" veel end. arhiiv-vaar li. Jakob Koit.

Uurijalst on parajasti kohal dr. Ilmar Arens. Tekib juht tindi-plekist Karl XII ürikul. "Kuid siin võite näha veel veini või õlleplekki", sõnab ta ning toob aktidevinnast välja ühe määratud ning punakas-kollakate plekkidega ülepritsunud paberilehe. Selgub, et seegi on üks ühe mõnitsukiri aastast 1559, tollal Tartu vallutanud ning saäl resi-deerivate purjus vene bojaride poolt, keldistes üks end nimetab "Ivan Buszheloks" ja vürstiks. Mõnitsukiri on adresseeritud

Taani kuningale Kristian III-le, keda hälvustavalt nimetatatakse vaid "Taani Kristoferiks" ning nagu alamaks olevuseks, kellel olnud küllalt häbematuks pöörduda kirjaga nende isaari ja "Jumala asemiku" Ivan Julma poole, mil-line kiri nende, bojaride poolt olevat kinni peetud, nad olevat seda pöödnud ka lugeda jne.

Telset arhiivaiide-pakist toob ARens esile seevastu ühe hääs ja haritud keeles kirjutatud aruande, Taani maakirjutaja Jakob Rohlandi poolt 1563.

Kuid seegi ürik on siseosas kae-tud pooliti mingi tugevama punase alnaga. "See on arvatavasti veri", arvab teadlane, "längenud üle üriku" taanlasi Läänemaal väl-jaajamisel (1563) rootslaste või ka venelaste poolt.

Ei ole ju meil selle ligemale 60 aastat üle Lääne- ja Pärnumaa alade rullunud kesteve-sõja täht-samad faasid kaugelgi veel välja selgitatud. Russowi ja Renneri kroonikad ning teised kirjeldused jutustavad neist vaid väga üldiselt ja katkendlikult.

Selgub, et sama maakirjutaja Rohland oma aruandes taani administratoorile Kuresaarees esmakordselt ja alneksena annab otseseld teateid venelaste-tatar-laste 15.000-mehelise kättemaku-väe veretõsti ja rüüstamisest 1561, suvel ja hiljem, neile paaril korral hääl tagajärgega vastuhaku-ta-lupoegade-maleva ning küllade vastu.

Muuhulgas selgub, et Korse surmapõlglikud relvakandjad, maavabad ja "mõisamehed" on Hortenorme, praegu Enge, küla juures arvatavasti Põbravare metsa vahel või Enge jõe ületu-lekul rünnanud isegi seda 15.000 mehelist rüüsteväge, kusjuures olevat langenud rohkem kui 70 talupoega.

Vaenlaste kaotusi ei ole antud, kuid võib arvata et neid selle sur-mapõlgliku vastupanuga sunniti vähemalt mõneks tunniks peatu-ma, mis võimaldas suuremaarvu-

Veel üks jutustus Pätsi elu lõpust

NEW YORK (EPL). — Üks kodumaalt välja pääsenud eestlanna jutustab New Yorgi Vaba Eesti Snaal president Konstantin Pätsi kodumaalt viibimisest tema eluüh-tü järgmist:

Kui meie president omal ajal Viljandi Jämejalale toodi, toimus see õppimeetuses, nagu tolleaja võtmumeestel see ju kombeks oli.

Ta paigutati ühte väikesse tuppa, kus tol ajal üksinda elas Kurt L. Kurt oli Jämejala õueteede kor-rashoiu oma peale võtnud, kuigi ta oli selle asutuse hooalealune. Ta kirjutas meie presidendile sinna saabumise kohta ka mulle. Siis-tin siis varsti Jämejalale K.L.-le külla.

Kui aga sinna jõudsin, ei lubatud mulle Kurt L.-i tuppa minna, see olevat kõvasti keelatud. Kurt kut-suti aga üldvastuvõtu ruumi. Sain siis teada, et president olevat ter-vislikult ege viieteas õukorras, saavat suure vaevaga üldse liiku-da, pidades alati millestki kinni hoidma, kuulastub.

Viljandi olevat ta enda palvel saadetud, sest tema lootnud oma sugulase pastor Lattiku kodus vas-tuvõttu leida. Sellest teen järeldu-se, et president nagu oma aja ära oli istunud. Nii saadeti ju mind Si-beris 8-aastase karistusega lõppe-des Haapsallu, nagu seda olin soo-vinud.

Et aga presidendil viibimine Jämejalal siiski varsti Viljandis ja ka mujagi teatavaks sai, tahtsid paljud teda külastada, või vähe-malt pakikesi üle anda. See kõik häiris võtmumehi ja kui siis üks, viljandi nooruk veel leivapätsi üles viisates karjus: "Elagu Päts!" oli presidendil saatust uuesti ümber ot-sustatud.

Ühel ööl tuli jälle kohal autotüti võtmumehi ja presidendile anti käsk kiirelt rüetada ärastõitmiseks.

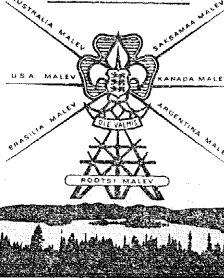
Kitsed on kärneriks

PARIS — Kakskeist prantsuse töösturit lubasid oma puhastu-lust erilise alkoholi vastu võtte-mise fondi annetada. Nende kahe-teistkümne hulka kuuluvad alko-hoolsete jookide töösturid nagu Noilly Prat, Remy-Martin ja Mar-tini Rossi.

Ühises kommunikatsioonis ütlevad nad: "Alkoholism on meie ühis-konna suurim vähktõbi, mille vastu tuleb energilisel võitluses asuda." Nende võitlejate hulka kuuluvad veel Cointreau, Picon, Cinzano, Cu-senier, Benedictine, Saint-Raphael ja Richard. Esimese annetusena nimetatud töösturite poolt laekus fondi 1.300.000 krooni.

RAADIOSAATJA "OLE VALMIS!"

JAMBOREE ON THE AIR

SKØGR

list Lääne-Korbe perekondade põ-genemist Vana-Pärnu kaudu Kihnu saarele. Saaremaale jne Kuid kõiki seda lubab A. eriuurimise raames lähemalt valgustada. (EPL/EA).

Uus õine vintusuts häiris meie haiget ja aastates presidenti nii, et rüetumisega ta ületi hakkamagi pole saanud ja ta ainult osanud veel ohata, — millal küll lõppevat see aeg, kus tema, meie kõikide ja meie kodumaa saatust ei otsusta enam see võõras võim!

Peale selle olevat ta viidud Pelpsi taha ühte vene vanadeko-dusse, kus ta ka olevat surnud.

Kui mina 1949 kodumaale tagasi sain, läksin ma aastate möödumi-sel Viljandi linna vaatama. Otsisin ka Viljandi kihelkonnakooli üles, kus ma paar aastat töötanud olin. Kihelkonna koolihoone oli sama-sugune, kui ta vanasti oli, ainult seal asus nüüd poisilaste mingi tööstuskool.

Läksin siis Viljandi pastoraati vaatama, selle maa peal asus ju see kool. Kuid seal ei olnudki enam kihelkonnaisa, ainult küttekohale varened näitasid veel endise ilusa hoone asukohta, needki kõrgelt täiskasvanud igasugust umbrohtu.

Ühel päeval Tallinnas olles läksin oma sõbranna Therese Tga Metsakalmistule. Lydia Koldula hauakünkal tuli Theresele meelde, et president Pätsi matusepaik ju just naabruses asuvat. Insener T., tema mees, oli ju selle matusepaika plaani teinud ja seal töid juha-tanud. Üks osa treppisid, mis kõrge künka tipul asuvasse matusepaika viisid, olid ära viidud.

Ülevaade paremal oli siiski üks haud, küll koristamata, kuid ikkagi alles! Therese teadis, see olevat ühe vana kavaaegse teenija viimne puhkepaik. Kuid peaplatil oli sel-gesti näha sissevaajunud tüli endi-ne hauakohal. Arvasime siis mõle-mad, et sellel kohal oli puhkama pandud president Pätsi abikaasa.

Kuid nagu näha kardavad praegused võtmumehed seal isegi sur-nud ja sinna maetu oli sealt ära viidud.

Peab tõesti ütlemä president Pätsi eeskujul: "Sa armas teadvat, millal küll lõpeb see hirmus aeg, kus need võõrad mustad jõud meie kodumaa asju veel juhtida saavad!"

Hertta Kuusinen surnud

HELSINGI (EPL) — Ööl vastu 19. märtsil suri Moskvas soome kommunistide tuntumal juhtel Hertta Kuusinen, Krennli poliitilise roo kavaaegse liikme Otto VIII Kuusineni (kelle Stalin mõttas nn. Terijoki valituse juhiks Talvesõja ajal) titar.

Seega suri Hertta Kuusinen stimboliseit oma valmises kodu-kohas, mis oli ka tema nooruse kodukohaks, sest Soome läks ta alles aastal 1941. Kuid arreteeriti ta varsti põrandalauses õnnestuste pärast ja istus kuni vaherahuni.

Kuna nüüd kommunistlik partei sai legaalse seisundi, kujunes Hertta Kuusinen selles juhtivaks inimeseks, mh. olles tegev nn rahvademokraatia organisatsioonil loomisel, kus ta oli peasekretär. Ta on olnud Eduskunta liige ja lõhemat aega ministri.

Oli vahepeal abielus kommu-nistliku siseministri Yrjö Leinoga, kellest läks lahku, kui selgus, et Leino on reetnud Moskva võimu-haaramisplaanid.

1970 lahkus aktiivsest soome po-litikaist ja siirdus Moskvasse juht-tima rahvusvahelist kommunist-likku naisteliitu.

Enno Lepnurm omab Vancou-veris, Kanada Valitse ocaanni kannikul paaditõestuse "Enno's Rannik Coasts Ltd.", milline laskis neil päevil vette järjekordse 300.000 dollariise mootorjahi. Et-tetvete loodi 20 aasta eest.

Hitleri salaplaanid Balti rahvaste kohta

Mida kavatsesid natsid teha Balti riikidega? Seda küsimust puudutab hiljuti Helsingi ülikooli juures kaitsnud Seppo Myllyniemi doktoritöö, millest juttu oli juba meie 18. märtsi lehes. Nagu selgub, oli kavatsus sakssatada "rassiliselt vastuvõetavad individid", kelle arvu eestlaste puhul arvestati 50-le protsendile rahvastikust, kes siis oleksid asustanud Baltikumi läänepoolseid alasid, kuna ülejäänud oleksid asustanud idapoolseid alasid sügavale Venemaale sisse – Volhovi ja Lovati jõgedeni. Allpool vaatleb Myllyniemi uurimust selles osas ajaloolane Evald Uustalu, kes vaatleb okupatsioonihalduse loomist ja selle sisemisi vahekordi. Järgmises artiklis vaatleb ta Balti rahvaste iseseisvuspüüdlusi saksa okupatsiooni kestel.

Saksa idapolitika oleson põhili-
selt muidugi Hitlerist. Balti maad
moodustasid tema kontseptsioonis
Saksa ekspansiooniala ning nende
Saksamaaga ühendamise kavat-
susest, mida toleaesges natsistlik-
kus keelepruugis kutsuti "lõppsi-
hiks", ei loobunud Hitler isegi siis
mitte kui sõja võitmine ehk nn.
"lühisheit" ilmselt nõudis elast-
semat poliitikat.

Kõik katsed balti rahvastele au-
tonoomia andmiseks, rääkimata
nende suveräänsuse taastamiseks,
mida teatavas staadiumis hakkas
pöörduma isegi Himmler, pörksusid
kõik Hitleri järelandmatuse vastu.

Balti riikide taastamisele oli risti
vastu ka Ida-alade minister Alfred
Rosenberg, kellel vähemalt algus-
sena mõnesugune mõju oli Saksa
poliitika kujundamisele. On voi-
malik, et mõnel määral tema ar-
vele võib kirjutada kava, mille
järgi Eesti ja Läti pidid tulevikus
jaotatama kahte erinevat sorti
aladesse, milledest läänepoolseid
oleksid elanud ainult rassiliselt
sakslastele vastuvõetavad indivi-
did, keda taheti sakssatada ja kel-
lede arvu näiteks eestlaste puhul
arvestati 50 protsendile.

Idapoolsetes piirkondades, mida
Eesti ja Läti puhul oleksid jaotatud
sügavale Venemaale sisse (Eesti
oma Volhovi ja Lovati jõgedeni)
pidanuks elama ülejäänud elem-
ent, keda rassiliselt vähiriliselt
ei peetud sakslasiks muuta. Eri
kohtlemine oli ette nähtud eesti-
ja läti intelligentide jaoks, kelledest
kardeti, et see sakssatamist püüab
takistada. Neid kavatsesi tööle ra-
kendada Venemaal.

Selle Ida-alade ministeeriumi töö
aluseks olud Rosenbergi kont-
septsioon jätsi Hitleri omaest siiski
lahku ühes olulises punktis. Kui
kõigi Idaaladeid pärtoleavate sak-
slaste (nende hulgas end. Eesti
Riigikogulise Hasselbladi) poliitiliseks
sihtsiks oli Venemaa jaotama-
mine, missugune mõte pärines
juba I Maailmasõja ajast, oli Hitler
ses suhtes hoopis teistsel arvamusel.
Temale oli idasõjakäik puhtakuju-
line vallutus- ja hävitussõda.

Praktiliselt otsustati see küsi-
mus Hitleri arusaamiste kohaselt
juba õige varakult seeläbi, et
Himmler ja Göring said erili-
sanded vallutatud Idaaladel. Neist
esimene "Saksluse tugevdamise"
siidi all rassiküsimuste ning teine
majandusliku ekspulsteerimise
korraldamiseks. Lõplikult selgus
Rosenbergi idapolitika allajää-

mine siis kui 1941 juulis Ukraina
riigikomissaris määrati oma
brutaalsuse poolest tuntud Koch
ning teiselt poolt Himmlerile Ida-
aladel anti samad volitused poliitilise
seisvõimu toetamiseks kui tal olid
Saksamaal.

Seeläbi ei olnud Ida-alade mi-
nisteeriumil oma poliitika ajami-
seks enam mingilgi väljavaateid
ning selle asutuse mõju jäi vähe-
seks. Rosenberg osutus ka nõrgaks
ja kõlvakuks isiksuseks ning hal-
vaks organisatsiooniks, nii et temale
alluv asutus Berliinis lõpuks tundub
oli "kaose ministeeriumi" nime
all. Tulemuseks oli, et 1944 ei olnud
Rosenbergil enam võimalik Hitleri
jutule pääseda, kuigi ta seda kor-
dumalt õritas.

Teiselt poolt on aga ka küsitav
kas sellise poliitika jaoks nagu Ro-
senberg hiljem harraistas, võinuks
Ukrainast ja teistest Venemaa
osadest Saksamaale lihtsasti saada.
Nagu selgus, ei olnud Rosenberg
rohkem nõus kohalike rahvastele
mõõndusi tegema kui oli seda Hit-
ler.

Kuigi Ida-alade ministeerium
alates 1943 pidevalt tegeles igasu-
guste plaanidega Eestile ja Lätile
mingisuguse autonoomia andmi-
seks, vesistas Rosenberg temale
esitatud kavadeid sel määral ära, et
neil enam mingit poliitilist mõju ei
oleks olnud.

Viiks pikale hakata kirjeldama
Saksa okupatsioonivallitsuse orga-
nisatsiooni Balti maalend ning ise-
loomustama neid konflikte, mis
peaaegu pidevalt päevakorral olid
Ida-alade ministeeriumi ning selle
kohapealsete esindajate – riigik-
omissaride ja kindralkomissaride
vahel.

Situatsiooni komplitseeris mu-
dugi väga oluliselt, et SS esotas
Himmleriga täiesti oma poliitikat
ajast ning õige varsti jämeda otsa
ka enda kätte sai.

Kõigile neile probleemidele on
Myllyniemi töös puudutatud oht-
ralt ruumi. Mitte vähem tähelepa-
nu ei omistata ses aga ka kohalike
rahvaste nn. omavalitsustele ning
nende vahekordadele saksa oku-
patsioonivõimudega, mis meid
loomulikult hoopis rohkem huvit-
avad.

Nende eesti keelele omavalitsus-
teks kutsutud (saksa keeles aga
ainult "landeseigene Verwaltung")
institutsioonide loomise
juures on huvitavaks asjaoluks
kõige pealt see, et need osutuvad
improvisatsiooniks. Idasõjakäigu
alul ei olnud nimelt sakslastel ko-

halike rahvaste rakendamiseks
okupatsioonihalduses mingilgi
plaane.

Oli juttu olnud ainult mõningate
"usaldusmeeste" rakendamiseist
kindralkomissariaatide juures.
Aga nagu juba Leedu ajutise val-
itsuse loomine näitas, ei pääsetud
ikmagi mõdda institutsioonide
loomisest.

Oli ju ka eestlaste poolt
juba 1941.a. mai lõpul Helsingis
loodud "Eesti vabastamise komi-
tee" kooselusi dr. H. Mäe, dr. A.
Massakas, advokaat K. Grau, ma-
kor A. Kristian ja V. Kotsar. Sa-
muti arendasid lätlastel oma tavalis-
t aktiivsust osutadeski esimes-
teks, kelle 21.8. õnnestus militaar-
halduselt nende endi poolt koosta-
tud omavalitsuse koosseisu ame-
tistsetamist saavutada.

Seeläbi sattus Läti omavalitsuse
koosseisu rahvastikus õige laia
toetust omavaldi isikuid, kelle te-
gevus hiljem sakslastele palju tüli
tekitas.

Järgmisel päeval, 22.8. toimus
Leedu omavalitsuse ametisse
määramine kuigi seal tuli vasta-
vate isikute leidmiseks sakslasid
endil vaeva näha. Leedu ajutine
valitsus ei võtnud nimelt pakutud
ametit vastu. Eestis, kus sakslased
hoolega püüdsid vältida Leedus ja
Lätis tehtud "vigu", toimus oma-
valitsuse ametisse määramine al-
les 15.9.1941. Nagu Myllyniemi kir-
jeldusest nähtub peeti nii Ida-alade
ministeeriumis kui ka Riias asuvas
Riigikomissariaadis Eesti omavalit-
suse koosseisu väga õnnestunuks.

Ses rahulolu kestis siiski ainult
senikaua, kuni hollandi majandus-
delegatsiooni juht Rost van
Tonningen neli tegelikult olukor-
rast informeeris. Viimane osutus
nimelt vastupidu sellele, mis te-
mest ilmselt Eestis ja Lätis oli ar-
vatud, õiguskultuurs jaatsionaal-
sotsialistiks, kes oma 1942 juunis
toimunud reisi kohta Rosenbergile
üldsaidu kirjuti rapordi kirjutas.

Tühjad kauplused

Tallinna venekeelne ajaleht Sov-
jetskaja Estonia on üks neid vähe-
seid Eestis ilmuvaid lehti, kus
avaldatakse pidevalt ja arvukalt
lugemiseks kirju, mis annavad teatud
etekihtu olukorrast.

Tüüpiliseks näiteks sel alal on L.
Tipisevi kirjalolehe Narvas
pealkirja all "Kauplus ilma kauba-
ta". Selles räägitakse haldemise-
väärsust olukorrast, mis seni on
Narvas valitsenud. Säl pole ühe-
ski kaupluses olnud müügil meditsi-
niinilisi kaupu nagu prille, termo-
meetreid j.m.

Möödunud aasta lõpul aga avati
rõõmustavalt täiesti uus arstirisi-
tade kauplus, mis asub keset linna
ja kus oli saadaval kõike vajalikku.
Leidus prille, kraadiklaase ja isegi
"tsementi", millest saab hambap-
lomme teha.

Uue meditsiinilise kaupluse
kaubad müüdi aga mõne päevaga
läbi ja nüüd valitseb uues kauplus
absoluutne tühius. Ja paar-
kümmend teenistajat ootavad uute
kaupade kohaleasaumist, mis
aga venib.

Nii et Narva elanikud on taas
sunnitud ostma meditsiinilisi kaupa
Tallinnast või Leningradist.
Lugejakirja autor loodab, et tema
kirjutis suudab olukorda paranda-
da.

Kindralkomissar Litzmann (pildil külastamas eesti talumehi maal, suhtus Myllyniemi järele mõistvalt eestlaste püüdlusis ja püüdis Eestit vabastada Ida ministeeriumi juhtimisest.

Selles öeldakse, et eesti Läti
kõikides rahvakihides valitseb
"shovinistlikult rahvuslik meel-
sus" ning saksavastane meeleolu
ja et ta oma reisi pole kohanud
ühtegi tõeliselt saksasõbralikku
ringkonda. Kuigi on teada, et van
Tomningeni kokku sai ka dr. Mäe ja
dr. Wendtiga ning Läti omavalit-
suse juhi kindral Dankersiga, väi-
dab ta, et vahed sakslastesse su-
hutamises olenevat ainult sellest,
kuivõrd hästi või halvasti keegi
oma tõelisi mõtteid on osanud
sakslastele eest varjata.

Sellised "tööõnnestused" näivad
siiski olevat tugevamat mõju
avaldanud ainult Rosenbergile
endale ning mõningatele Riigiko-
missariaadi kõrgematele ametnik-
kudele. Himmlerile endale alluvas
asutises ei saanudki need olla eri-
lises uudiseks, kuna seda liini
pidi kogutud ja Berliini saatetud
rapordid osutuvad väga initsieeri-
tuks.

E. UUSTALU

Hindav stipendium prof. F. Oinasele

Dr. Felix Oinas, slaavi keelte ja
uraali-altari uurimisala professor
ja Indiana riikliku ülikooli folkloori
instituti liige, sai ühendriikide
rahvusliku valmteaduste eden-
damise kapitali (National Endow-
ment for the Humanities) poolt
uurimisstipendiumi 1974. aastaks
vene rahvaluule ajaloo uurimiseks.

Ta kavatses läbi viia uurimusi
ni Indiana, Harvardi ja Stanfordi
ülikoolide kui ka mitmete folkloori
instituti juures Euroopas.

Professor Oinas, rahvusvaheli-
selt tunnustatud rahvaluule eri-
teadlane, on kirjutanud kaheksa
raamatut ja umbes sada teadus-
likku artiklit. Ta monograafia
"Uurimus soome-ugri ja vene
rahvaluule suhte üle" avaldati
soome teaduste akadeemia poolt
1969. Teine raamat, kirjutatud
koostöös Stephen Soudakoffiga,
"Uurimus vene rahvaluule üle"
ilmus käesoleva aasta kevadel
Hollandis.

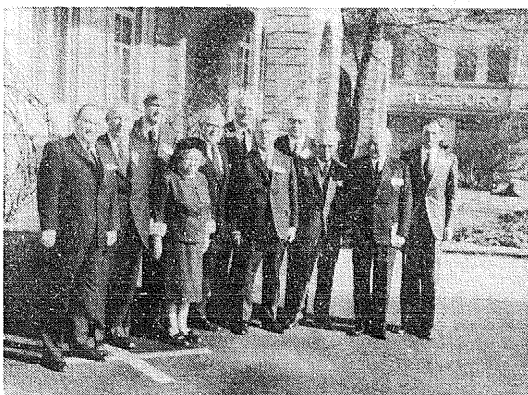
Professor Oinas on Balti uurimi-
sistituudi abiesimees. Ta oli seitse
aastat retensioonide ja ülevaadete
osakonna toimetajaks slaavi ja
teiste Ida-Euroopa keelte teadliku
ajakirja Slavic and East European
Journal juures ja on läbi viinud
teaduslikke uurimusi mitmel Euro-
ropa maal.

Ta on kaks korda saanud Gug-
genheimi-kapitali toostipendiumi
ja on samuti saanud toostipen-
diumi Fulbrighti sihtasutustelt ja
talle on antud Fulbright-Hays ja
Ameerika Filosoofilise Ühingu
eristipendiumid.

Teadusliku töö tunnustuseks on
professor Oinas valitud nelja teadus-
liku seltsi liikmeks Soomes ja
Saksamaal. 1968 tali anti Soome valit-
sus poolt aumärk Soome riigile
osutatud teente eest.

Kutse Underile

Nagu EPL kuuleb, tuli Taivani
toimunud rahvusvahelisel luule-
tajate kongressist osavõtmiseks
akutse ka Marie Underile, kes
aga tervilikele põhjustel loobus.
Kongressist võttis ainsa eestlasena
osa Arved Viiralt Torimost.

Luzerni konverentsist osavõtnud balti esindajad. Pildil vasakult Arnold Joonson, Endel Krepp, August Koera, pr. Gerutis, Elmar Reisenberg, A. Skrebers, B. Pavasars ja E. Rositis.

FELIX OINAS

Invandrarteatern esitas Stockholmi Jarlateatris Nicola Manzari tüki "Pablito öde" sõna tõlkes mõttes rahvusvahelise ansambli. Eestlasi esindas Maria Mälsön (paremal), kes mängis nunna Agnest. Pildil koos abtissiga, keda mängis poolatar Sima Wernik.

● Refleksioone

PEATÄID LOETI VALJASUR-NUKS siin Rootsis. Seda ei ole osatud isegi karta viimase ajal. Kolmkümmend aastat tagasi, kui toimus eestlaste massiline põgenemine, siis oidi veel hoolikad ja aeti kõik põgenikud ja nende riided täporgust läbi desinfitseerimiseks, kuigi just eestlastel ei olnud palju juurde anda selle maa insektifaunale. Aga tol korral oli rootslastel veel kartus "metsiku ida" ees.

See kartus on nüüd ammugi kadunud. Nii kadunud, et paljud ütlevad, et riigikaitsetki ei ole enam vaja. On sõlmitud kultuurivahetuse lepingud ja kälkake edasi-tagasi üle raudeerliide.

Vimase ajal tuleb aga kummalsi alarmiteateid: Gotlandil näitaks avastati äkki, et noorte parukatesse on sisenenud taid, noid on leitud ka Helsingborgis, Gävles, ja Stockholmis. Apteekidest küsitakse sadadilöödiidat, vanaisade täitamisrohtu, mis ammugi vist on minemarationaliseeritud apteegiriitliti.

Kust need väljasurnud minevikutsükklid tulevad? Pahatahtlikud inimesed ütlevad, et kultuurisidemetest. Seda müüdi keegi ei tea, kuid spordisidemetest, nagu ajalehtedest, selgub, on rootsi jalgpallurid, jäähokimängijad j. saanud "Rootsis tundmatuid sooleparasiidid", millestki olevat raske lahti saada ja mis on levinud ka mittesportlastele.

Kuna haigus pärinevat Moskva hotellidest, siis võib uskuda, et tegemist on vanemal ajal Eestisiki tuntud soolnuginaga, nn. sokmetega. Hügieen siin- ja sealpool raudeerliide on ju erinev. Nõukogudekik fauna on suurem ja rikkam.

KOLM AASTAKÜMMET tagasi, 22. veebruaril langesid esimesed pommid Stockholmile. Varustatud viismurgaga ja vene tekstidega. Idaist tulnud pommilennuk viskas mõned pommid praeguse Erikdali ujula piirkonda – suurim nendest, 200-kilone, puuris maa sisse kraatri just samas kohas, kus nüüd asub siseujula, tookord oli seal väliteater, millest, nagu öeldud, sai pommikraater.

Aknad purunesid Räg- ja Vete-gatanil, kahjustusi oli kogu Ham-marbys teise pool vett. Ja vigas-tada said kolm inimest, keda tabasid küll – kerged lihahaavad. Sellegipoolest esimesed rootslasist sõja fütüülsed ohvrid.

Kuigi ka Systembolageti aknad purunesid, siis suuremad kahjustused ei sündinud, kuna politsei jõudis sappa nendele, kes ilma "mõibkik-ta" tahtsid jalgust tooma minna.

Samal ajal oli kokku kolm pommilennukit tegevuses ja pomme visati ka Nackas Järla piirkonnas ja lõunapool Mariefredi ja Strängnäs juures.

Kõhkunud rootslased küsisid, miks nende neutraliteeti ei tunnistata? Katsuti seletada asja vene-laste äraeksimise. Ei nävigeerisid Helsingi asemel Suur-Hel-mi... Tõenäolisem oli teine sele-

tus, et venelased "kogemata" heitsid oma pommid, et hirmutada rootsi valitsust vabaks andma just spioonina vahistatud vene Inturisti Stockholmisheffi Sidorenkoti, kes täiesti oieti pärast pommitamist lastigi kohe minema Venemaale.

Nüüd on Inturist ammugi reha-bilitseeritud. Ja kuigi spionaažbibi harrastatakse, siis on kõik see asi, mis kuulub kultuurisidemetesse. Pomme enam ei tarvitata.

POMME TARVITATI teatavasti ka Tallinna vastu paar nädalat hiljem, täpsemalt ööl vastu 10. märtsi. Eestlased müüdi ei tee sellest probleemist, millised põhjused olid venelastel pommitada lahtist linna ja suunata oma rünnak just ajaloolise vanalinna ja elamukvartalite vastu. Praegune okupant ja isehakanud "vennasrahvas" oli väljas terroriseerimiseks ja mõrvamiseks. Rusude alla ja tulle jäi üle tuhande inimese, nende hulgas, naised, lapsed ja vanad.

See kolmekümneaastane mälestus on visa kustuma eestlaste mä-ludest, kuigi Moskva ja ta käsutajad Tallinna seda juubelit ei pea ja tihti teesklevad, nagu ei olekski need olnud venelased, kes purustasid Estonia teatri ja suure osa Hansalinna minevikust.

Kui nüüd uskuda venelaste aja-lookirjutajamiskunsti lugusid, et eesti rahvas ise pälus omaile "vennasrahva ahi" ja "vabatahtlikult liitus suured sotsialistlike rahvaste perre", siis palistab see kummilisevana, et seda toredat sõpra tuldi just samast Moskvast, kuhu Vares kanossasse läks, tap-ma 500 pommilennikuga? Sest sel ajal okupeerilvad sakslasi rünnak vaevalt tabas tõsisemalt, küll aga Eesti rahvast.

Kuid küüditamised ja muu hävit-vuse vene okupatsioonides on kõne-lend küllalt selget keelt sellest Kremlil "armastusest" kes võitis Vabadussõjas Venema vastu ega tahtnud midagi teada venelastest ka 21. juunil 1940, kui Zhdanov oma tankidega lavastas "pööret" ja "vabatahtlikku liitumist".

KJ

WACL tuleb kokku USA-s

WACL, Maailma Antikommunistliku Liidu (Liiga) konverents toimub Washingtonis 8.–11. aprillil. Esmakordselt võtavad sellest osa ka eestlaste keskorganisatsioonid USA-s ja Kanadas. Keskkogugu, Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides ja Eesti Kesknõukogu Kanadas ühiseks delegaadiks on Gerhard Buschman.

Konverents toimus Washingtoni Sattler-Hilton-hotelli konverentsi-koalades. Esinevad mitmete riikide peaministrid ja muud riigitegelased. Esindajaid on 65 riigist kokku 300.

Leo Karupää skitseeris paguluse 30-nda aasta tähistamise üldüritusi

Ülatame sümboliseelt kile üle kauguste kodumaa eestlastele ja nende tüblile noorusele. Töötame oma kolmekümneandal maapoonastal ja ka edaspidi eneseohverdavate ja hoiakukindlate tegudega jätkata meile langenud ülesannet – võitlust Eesti rahva ja Eesti vabaduse eest, ütles Rootsi Eestlaste Esinduse esimees Leo Karupää oma sõnavõtus Esinduskogule sissejuhatuses paguluse 30-nda aastapäeva tähistamistritustele. Kõneleja rõhutas, et samaaegselt täitub ka 30 aastat Eesti Vabariigi territooriumi teistkordest invadeerimisest N. Liidu vägede poolt ja okupeerimisest.

Kõneleja tuletas meelde Eesti rahva vastupanu ja metsavendade-partisanide võitlust anastajatege, mis on jäänud ka pärast vastupanu verist mahasurumist Eesti uue nooruse heroilisele vabadustarmastavale meelsusele.

Kõneleja konstateeris, et läände pääsenud eestlased on igal maal organiseerinud oma valmise riigi. On säilitatud kodumaalt kaasa toodud kultuuriväärtusi ja edasi aretatud. "Võime veendunud nentida, et eksileestlastel jätkub energiat oma probleemide lahendamiseks veel aastakümneteks," ütles Leo Karupää, kes jätkas:

Oleme võinud tõeada, et ka okup. Eesti piiratud oludes on meie rahval olnud rahvuslikku energiat külluses. Eesti rahvas on kultuuriliseel ees ja majanduslikult kõrge-mal tasemel teistest N. Liidu rahvastest.

Seda on selgelmal näidanud ühe vana kultuurirahva loovjõu tugevus ka raskeima oludes, vabaduse puudumises ja venestamises ohus. Seepärast lasub meil kohustus nõuda vabadust kodumaale.

Politiilise võitluse kõrval peame aga säilitama oma kultuuritöö intensiivsuse teadmises, et see on olnud punarezhimile üks põhjust, miks ta kultuurile kitsad piire on pidanud avardama: on tarvis leida tasakaalu "ebameeldiva" pagulu-kultuuri suursaavutustega.

AKTSIOONID ÜLE RIIGI

Kolmekümneandal pagulusaasta tähistamine annab rootsi eestlaste-konnale võimaluse aktsioonideks üleriigilises ulatuses. Kuid ka igas eestlaste keskusess tuleks tähele-pantu tõmmata nii meie endi kui meie kodumaa probleemidele.

Kõik, mis meid suuremaks pingutusteks kokku toob, on rahvuslikult ühendav, loov ja edasiviiv. On samuti vajalik nii vähemuspoliitika kui ka meie rahva eluõiguse seiskokohalt.

Lühidalt: käesoleval aastal tuleb koondada hulk aktiivsusid, mis võimude märgtamiseks, mida võime pealkirjastada: Eestlased 30 aastat Rootsis. Selleks tööks on kõik eestlased kaasa kutsutud!

On raske piltitleda aega aktsioonide läbiviimiseks. Peamiselt peaks see siiski hõlmama perioodi septembrist novembrini, mil põgenike enamik lahkus Eestist ja mil maa vallutati teistkordsest. Kuid mõned aktsioonid teostamine kas varem või hiljem oleks ka mõeldav, kui näiteks neid siuda president Pätsi 100-aastase sünnipäeva ja temasaatusega.

Kas ei peaks ka 1975. a. Skautliku Maailmalaagri korraldajad oma laagiripropagandas rootsi ajakir-jandusele tugevasti alla kirjutu-sena eesti nooruse jätkuvat huvi eestluse vastu veel pärast 30-aas-tast viibimist paguluses?

SIDE MASSIMEEDIUMEGA

Rubriigi alla "üldaktsioonid" kuulub esmajärjekorras rootsi ajakirjanduse varustamine vasta-va selgusmaterjaliga, üleskute teostamine jne. See tuleb korraldada keskselt, kust siis materjal saadetakse välja pressiorjanite kaudu. Kohalikel keskustel tuleks aga oma kirjamaste kaudu luua sidemed ajalehtedega. Keskselt tuleks püüda organiseerida TV- ja raadiosaadetes mitmesuguseid lühiprogramme.

Politiiliste artiklite osas on meil tuntud aktiivsus olemas. Nimed Andres Kung ja Alex Milits kõnele-vad juba oma eest. Mainida tuleks veel Aaga Kriisat, Jüri Adilat ja

LEO KARUPÄÄ

teist. Küsimust eesti kultuuri tutvustamise alal tuleb aga pida-raskemaks.

Kultuurisaavutusi tutvustavatel artiklidel on ilmunud aastate jook-sul üsna vähe, kuigi võimalusi peaks selleks olema. On ju igal ajalehel oma kultuurikülg. Ma ei usu, et lükatakse tagasi artiklid, mis käsitlevad meie kultuurialalist nähtust ja üritust, meie kultuuri-panust.

RONGKÄIGUD JA MUUD ÜRITUSED

Rongkäigud tuleksid esmakör-ras korraldada Stockholmis ja Göteborgis, kuna nendes linnades leidub koostööks teist balti rahvusgruppe. Sest rongkäigu korraldamisel tuleb arvestada niivõrd rohkearvulise osavõtja-konnaga, et see tõmbaks endale avalikkuse tähelepanu. Seoses rongkäiguga Stockholmis võiks mõelda kingituste või mälestusa-

Fotoarhiiv Viljandis säilunud

Nagu Tallinna ajalehe Soviet-skaja Estonia veergudest ühest pikemast kirjutisest selgub on Viljandis säilunud üks Eesti su-romaid ja vanemaid fotoarhiive, nimelt Jaan Rieti fotoarhiiv Vil-jandis. Ajalehe teatel on arhiivis märgitud 79 388 fotot, mis ettevõtte on teinud 14. veebr. 1890 kuni 21. märtsini 1948.

Nende negatiivide on tänaseini alles hoiud ümargusel 60 tuhat, kus-juures säilinute hulgas on palju haruldasi fotosid omaaegsetest kultuuri ja avalikkuse tegelestest, mitmesugustest sündmustest jne. Eriti rikkalik on negatiivide kogus maastikufotode kogu.

Jaan Riet oli Viljandi pliline fotograaf ning teda võib igati võr-relda Tallinna ja Tartu tolaeageste üldtuntu fotomeestega, eesot-sas Vannas ja Parikad Tallinnas. Mõõdunud sõjapäävil jäänudstas Jaan Riet Viljandis sõjastundmusti kuni viimsete eestlaste ja sakslaste üksteis lahukumiseni Viljandist 1944 septembris. Nagu nüüd selgub, on Jaan Riet, kes suure eesti patrioodina ei lahkunud oma kogu negatiivide juurest võõrsile, Vil-jandis elanud kuni 1962. Siis on ta surmud. Surmud on ka ta abikaasa Maria, nimelt 1968. Maria Riet ning Rietite tütar tegelesid kõik fotograafiaga.

adresside üleandmist kuningale ja valitsusele.

On ka tõstatud mõte nende kes-kuste aktiveerimiseks, kus asusid meie põgenekelaagrid ja kus meid esimestel aastal suuremal arvul tööle paigutati. Mälestused nendes paikades on veel küllaltki värsked ja nende esiletoomine annaks ühendava tagapõhja aktsioonide läbiviimiseks.

Koosolekuid ja mälestuskoo-viitmisi võiks korraldada kõikjal, kus on selleks eeldusi, kutsudes kõnelema rootslasi, kes olid kaasas meie probleemide lahendamisel nende algustadumisi. Suuremas linnades tuleks korraldada eri koosolekuid koostöös läti ja leedu organisatsioonidega.

Eriti oluline on 30-ndal pagula-saastal, et tehtaks kokkuvõtteid, hindamisi ja neid üritustel esitada kui raugemata jõu näiteid, mis on taganud ja tagavad meie mitme-palgse seitskondliku ja kultuurilise tegevuse.

Loodame, et kujuneb pikk orga-nisatsioonide rida, millest tege-vuskavade koostamisel lähtutakse 30. pagulasaasta tähistamise ja meenutamise ideestikust. Kõikidel organisatsioonidel on siin täita oluline osa.

Esindusel tuleks mõelda ühe varasema kavatsuse teostamiseks 1975 esimestel kuudel: kultuur-konverentsi kokkukutsumisele, millest võtaksid osa ka rootsi väl-muimised. Selline kohtumine eesti-rootsi foorumil sobiks eriti hästi 30-nda pagulasaasta tähis-tamise eplioogina.

VALIMISED

Lõpuks puudutas Leo Karupää ka Esinduskogu valimisi sügisel. "Nende vabade valimistega 30 aastat pärast põgenemist näitame ühtlasi oma kodumaa okupeerijale, et me jätkuvalt tegutseme ja oleme valvel demokraatlike põhi-giustest eest, mis praegu kodu-maal puuduvad. Suurearvulise val-imistest osavõtmisega rõhutame tahet arendada edasi demokraat-lik-ügislikult institutsioone oma põhiliste veendumuste kohaselt."

Oma kodumaa 30. okupatsiooni-aastal kutsume kõiki eesti ring-kondi, ka neid, kes on seni valimis-est eemale jäänud, ühinema Rootsi Eestlaste Esinduskogu va-limistega sügisel 1974 – nii kandi-daatide liigesedamisi kui roh-kearvulise osavõtuga hääletami-sest!

Lõpuks tsiteeris kõneleja passu-se Kanada end. peaministri John Diefenbakeri kõnest EV 50.aasta-päeval Torontos:

Rahvaid ei mõddeta nende füüsi-lise suuruse järgi. Rahvaid mõõ-detakse panuse järgi, mis nad an-avad vabaduse säilitamiseks ja selle eest võitlemiseks. Mitte ainult maal maal, vaid kõikjal kogu maailmas.

Agnete Veeber esines New Yorgi Eesti Majas oma graafika üleva-tentäitusega. Avas Aleksis Rannit.

Gustav ja Alde Kulpas tähistasid Baronis, Kanada Alberta pro-vintsis, oma kuldpuula. Gustav Kulpas on üks vähesed omaaegse kotaliku eesti asunduse asunikke, kes tuli Kanadasse Krimmist 1. 1905 koos vanematega USA-kaudu. Abikaasa Alde, n-n Erdman tuli samuti koos vanematega, kuid otse Eestist 1. 1910.

Marita Niitsoo kuulutati abielulu-ksa Lidingö maha Björn Ericssoniga. Laulatus toimus Lidingö vanas kirikus 30. märtsil.

USA-kongressis

Algus lk 1

nal, loetledes U. E. Kesknõukogu poolt Euroopa julgeolekukonverentsile esitatud soovivaldusi.

Majorie S. Holt, rep. naissaadik Marylandist, andis pikema ülevaate Eesti vabadusvõitlusest alates 1918. a. ja iseseisvuse ajal saavutatud suurest edust kõigil aladel, samuti viimasel ajal Eestis toimuvast venestamisest aktiivsest.

Ronald A. Sarasin, rep. Connecticutist, märkis Eesti laulupidusid ja teisi suuri kultuurirühmitusi, rahvaluulekogusid jne. Järgnevalt ta andis ülevaade natside ja nõukogude mahhi-

natsioonidest Eesti vallutamiseks.

Clarence d Long, dem. Marylandist, andis ülevaate Eesti ajaloost, iseseisvusvõitlusest, küüditamistest jne.

Lawrence J. Hogan, rep., teine Marylandi delegaat kirjeldas oma pikemas sõnavõtus peale muu ka Eesti õliõöstust, mis praegu võib USA-le olla eeskujuks oma õlikivi kasutamisel.

James A. Burke, dem. Massachusettsist, kaasaegne Eesti sõber Esindajatekajas, astus ka tänanu oma sõnavõtus jõuliselt välja Eesti vabaduse kaitseks.

Ogden R. Reid, dem. New Yorkist, samuti Edwin B. Forsythe, re. New Jersey, ühinesid oma sõnavõttude vabaduse nõudmisega Eestile.

Frank Annunzio, dem. Chicagost, jutustas seal toimunud E. V. aastapäeva aktusest ja esitas Kongressile resolutsiooni, milles taotletakse, et USA ei teeks Euroopa julgeolekukonverentsil N. Venele mingeid küüditamistest Eestis, põllumajanduse kollektiviseerimisest jne.

Edward J. Derwinski, rep. Chicagost, teine eestlaste tuntud sõber, andis ülevaate küüditamistest Eestis, põllumajanduse kollektiviseerimisest jne.

Pierre S du Pont, rep. Delawarest, kirjeldas Eestit kui majanduselu ja kultuuri progressi eelpositi Ida-Euroopas, tuues andmeid ka küüditamistest.

Need on näited sõnavõttudest, millised oli nii Esindajatekajas kui Senatis veel terve rida.

Milleks

Algus lk 1

sugemeid eesti, rootsi ja muude kultuuridest.

Eesti keele oskus võimaldab kontakti loomist eesti noortega üle maailma. Kuidas aga saada kõiki noori sellest kultuurist osa võtma? Paljud vanemad pole mugavusest oma lastele eesti keelt õpetanud. Paljud noored on saanud väimset ärastust ka kodumaal käies, nähes, et seal on olemas eesti rahvas, millest nad varem on ainult kuulnud. Ta ise on eesti kultuurist osa võtmiseks tajunud nii rõõmu kui viha, igal juhul palju vaheldust ja seda, mis rootsi kultuuris püüab.

Eesti noorte liitumise kaasaaitamiseks saaks luua juurde rohkem õnnelike inimesi. Neile tuleb õpetada, kuidas kunagi oli ja näidata, millele peame olema uhked. Eesti noortel on nii tore koos olla. Mõnes asjas, nagu näiteks ajakohase terminoloogia hankimises peab paratamatult kodumaalt abi otsima.

Prof. Aino Käärik selgitas, kuidas loodusteadlased bulgas on valitunud arvamine, et kultuur tuleb internationaliseerida. Kuid on toimunud siiski diferentseerimine, lihtsalt kultuurilise taseme järgi. On arvatud ka, et kultuur kipub lagunema kaheks: humanitaarne ja loodusteaduslik. Nüüd on loodusteadlased mõistnud, et ka nemad on olemas väga palju keele arengust.

Ahti Pae luges ette prof. Bertil Ohlini definitsiooni kultuuri kohta, mis on enne kõiki inimeste ja rahvusrühmade omavaheline suhtlemine, ideede ja identiteedi arengu võimalused.

Hilisesemates lühisõnavõttudes avaldati veel mitmesuguseid seisukohti.

Prof. Aino Käärik: Ka pagulaskultuur muutub ja areneb, tema olemasolu on tähtis eesti rahvale kodumaal.

Johannes Kant: Rootslased on olnud vaimustuses näit. meie laulupäevade, öeldes: Ka meil oli see kunagi nii, nüüd on "folkhemmet" hävitanud kõik isikliku initsiatiivi, rahvas on muutunud passiivseks.

Ahti Pae: Kus asub tõeline eesti kultuur, kas siin või kodumaal?

Arvo Mägi: Üldsõnaliselt on seda raske määratleda. Seisukord on erinev eri kultuurialade puhul. Rahvusteadlased näitaks on tugevama kodumaal, kuna allikad on seal. Samuti on tugevam teater ja muusika esitamine, kuna seal on organiseeritud elukutselisi. Kujutava kunsti alal on kodumaa poliitilise surve tõttu arengust maha jäänud. Kirjandus on seal alles hiljuti saanud suhteliselt kergemad tingimused.

Dr. Ilmar Arens: Ajalooselased on siin mitmeti heas olukorras, mille on avatud rootsi ja teised välismaised allikad. Meie võime vabalt kirjutada. Kahjuks ei arvesta mõned nooremad ajaloolased siin selle poliitilise survega, mis sunnib kodumaisi teadlasi ajalugu võitima.

Ilmar Toigre: Iga kultuuriline tegevus nõuab oma "reviiri", oma piirkonda vaimses mõttes, rahvuslikku atmosfääri, mille eelduseks on rahvuslik kokkukuluus.

Tarmo Sepp: Meie peame noortele eestluse tutvustades arvestama, et kõik seigad pole noortele isendast arusaadav. Meie peame asuma nende tasemele. Noored on tihti väga hellad ja on tühistes asjades pärast tihti eestlusest eemale jäänud.

Kokkutulek kujunes osavõtjatele heaks väimeks virgutuseks. (EPL/A-I)

TV Torsdag

Skol-TV:

8.30-8.50 1. Frankrike. 2. Ett katolskt land. Mellanstadier.

9.00 Latinamerika. Färg. 3. Drömmen om San Paolo. Högstadiet.

9.20-9.35 Matematik. 3. Hur många? 2. Mellanstadier.

10.10-10.30 Pask. 2. Kristen pask. Mellanstadier.

10.35-10.50 Musik 2. 4. Lågstadier.

11.00-11.15 En français. Färg. 24 Avis au public.

Skol-TV:

12.00-12.15 Musik ett. 2. Trollelåt. Lågstadier.

12.30 Efter gymnasieskolan. Studie- och yrkesorientering för gymnasieskolan, universitet och högskolor.

Skol-TV:

12.45-13.05 The mystery on the moor. Färg. 4. A Miss on the Lift. Högstadiet.

13.10-13.25 Fri dramatik. 2. Rörelser. Högstadiet.

13.30 Halvtem: Mysti. Färg.

13.55-14.05 Sagan om Pelle Kanin. Färg.

14.15 Meddelanden.

14.30 TV-nytt, väder.

14.45 Barnjournalen. Färg.

14.50 Sveriges magasin. Färg.

15.00 Helen - kvinna av i dag. Färg.

15.10 Stephen.

I rollerna: Allison Fiske, Martin Shaw, Diana Hutchinson, Christopher Ballantyne, Peter Blythe, Sharon Duce, Brenda Fricker.

20.30 Nummerlotteriet. Färg. Gun Hagglund leder dragningen i det 28:e nummerlotteriet.

20.30 Fokus. Färg.

21.00 Aktuellt, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 Häng med! Färg.

21.45-22.35 Svart land - serie om Kenya. Färg. Den drygt 80-åriga Jomo Kenyatta har på nära håll upplevt den engelska koloniseringen av sitt land. När Kenya år 1963 fick sin självständighet var Kenyatta sedan flera år brittisk politisk fånge. Han utsågs till Kenyas förste premiärminister och senare president.

TELEVISION 2

17.00 Försöksprogram: Lek och lär om - trafik. Färg.

17.15 TV-nytt, väder.

17.30 Beppes godnattstund. Färg. Akacian är god mot alla.

18.00 ...men på kajen väntar Jansson. Om Svenska Sjöförsörjningskamp mot fartyg under bekvämlighetsflagg. Vi får följa ombudsman Lars Jansson och hans ofta hårda duster med redare och kaptenen om löner och arbetsförhållanden för de ombordanställda.

18.30 Jordbruk 74. Färg. 7. Vallhantering utomlands.

19.00 Riksbildning. Färg.

19.20 Sydnytt, Västytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.

19.30 Rapport med väder.

20.00 "Det blir lite ensamt" - serien Att se vad andra hör. Textat.

20.20 Introduktion till vi i 5:an. Färg. Lotning och presentation av de åtta lag, som skall tävla i den kommande turneringen.

20.30 Fieksnes fataliteter. Färg. Norsk situationskomik med Rolv Wesenlund.

21.00 Rikets vänner. En kända av medinflytande heter det första programmet i den nya serien "Rikets Affärer". Det handlar om företagsdemokrati. På Karlholms AB i norra Uppland, en fabrik som ägs av Kooperativa Förbundet, säger man sig ha kommit långt.

21.40 Kvällsöppet - Per Gréver. Färg.

22.20 TV-nytt, väder.

22.25 Sportnytt.

TV Fredag

Skol-TV:

8.30-8.50 Astrofysik. Gymnasiet.

9.00 Sniffare. Mellanstadier.

9.20-9.40 Film och TV. 2. Tvekamp. Högstadiet.

10.00 Switch on! 25. Lågstadier.

10.10 Fri dramatik. 2. Rörelser. Högstadiet.

Försöksprogram:

10.30-10.55 Lek och lär om - trafik. Färg.

Skol-TV:

12.00 Klötet 15. Färg. Lågstadier.

12.30-12.40 Arbetsorientering: Samarbetet på arbetsplatsen. 1. Måder. gymnasiet.

12.45-13.05 På de brittiska öarna. 3. Hav - hamn - handel. Mellanstadier.

13.15 Efter gymnasieskolan.

13.35-13.55 Barnkynskap: Försöksprogram: 3. Jock 6 år. Gymnasiet.

Försöksprogram:

14.30-14.55 Lek och lär om - trafik. Färg.

16.30-16.50 Halvtem: Pelles teknars-tuga. Färg.

17.25 Papatunmia. Aktuellt magasin för finskspråkiga.

17.55 Meddelanden.

18.00 TV-nytt, väder.

18.05 Till häst: Det här har du lärt dig. Färg.

18.30 Sveriges magasin. Färg.

19.25 Nathalie som hemlig agent. Fransk långfilm från 1929. Regi: Henri Decoin.

i rollerna: Martine Carol, Felix Marten, Dario Moreno.

21.00 Aktuellt, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 1 blickpunkten. Färg. Aktuellt utrikespolitiskt magasin.

22.00 Sportextra.

22.25-23.15 EN man och hans musik. Frank Sinatra underhåller tillsammans med Nelson Riddle's ork. Färg.

TELEVISION 2

17.00 Filmen om Polly. Färg. En berättelse om ett russ och hennes liv på en gård i Skåne. Textat.

17.25 TV-nytt, väder.

17.30 Beppes godnattstund. Färg. Alger, telefoner och engrotta.

18.00 Vi vill bli kvar. Färg. Gamla hus rustas upp i större utsträckning nu än tidigare. Men hur sker denna ombyggnad? I detta reportage om bostadsanering har Anders Wahlgren träffat hyresgäster, som på olika sätt arbetar för ombyggnaden av gamla bostäder skall ske i samarbete med de boende.

18.30 Kejsarens spion. Färg. 11. I kamp med tsarens agent.

I rollerna: Jacques Fabrice, Andrée Boucher, Roger Carel, Barbara Sommers, Pierre Hatet, Georges Claisse samt Claudine Collas.

19.20 Sydnytt, Västytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Vi i 5:an. Färg. Frågetävling för femteklassister. Programledare: Berndt Friberg. Domare: Lennart Edberg.

20.45 jazzbion. Leif Andersson visar gamla jazzkörtfilmer till Mills Blue Rhythm Band samt Sister Rosetta Tharpe.

21.00 Kvartett Orson (1919) av Elfr Wagner. Färg. Del 1. "Ett överraskande anbud. Repris.

21.50 Kvällsöppet - Per Gréver. Färg.

22.35-22.40 TV-nytt, väder.

S. Joandi

võitis

Stockholmi Eesti Tennisklubi SET väikhandikapturniir toimus Tennistasadion B-hallis 19. veebruarist 22. veebruarini 14 osavõtjaga. Handikap võitjaks tuli noor Sait Joandi, kes finaalis lüü 6-3 Turner juniori. Poolfinaalis võitis Turner junior Mait Kõstnerit ja Sait Joandi Sulet.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist

Begravnings- & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1

116 48 Stockholm

Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised matusealutused

Õpäävane valvekord

Meie keskelt lahkus minu kallist abikaasa, meile armastatud isa, vanaisa ja vanavanaisa

Friido Tõkman

Sünd. 11.3.1895 Kiiekolnol

Surn. 21.3.1974 Landskronas

Sügavas leinas

ABIKAASA

LAPSED

LASTELAPSED

LAPSELAPSELAPSED

Matmine toimub vaikselt

Ráda kirikus, Mõlnykcs.

Head sõpra ja tublit kaasmaalast

Friido Tõkman'it

málestavad leinas

PEREKOND KÁBIN

KARL LINK

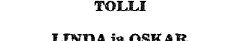
EMILIE MALKEN

LILLIAN ja HEINRICH SAKS

ARNOLD SERGO

EMILIA ja ROBERT TOLLI

LINDA ja OSKAR TRUUMEEL

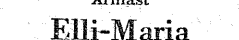

Armast

Elli-Maria Hallap'it

málestab leinas

STOCKHOLMI EESTI NAISSKOOR

Armast

Elli-Maria Hallap'it

málestab leinas

STOCKHOLMI EESTI NAISSKOOR

Lahkunud seltsivend

Helmut Pürkop

Málestavad leinas Lõuna-Rootsi raimlased

ERIK ANARI

HARRY SIMRE

ROMIL TONISBERG

VALEV UIBOPUU

abikaasadega

Helmut Pürkop'i

head mõttekaaslast ja sõpra

málestavad

MÁGISTED

KIVIKASED

MIKIVERID

MATHIESENID

KANGROD

Toronto linnapea president Pätsi mälestusnäitusel. Kuulutasid kolm päeva Toronto "Eesti Päevadeks", tulvus Toronto linnapea Crombie ka president Pätsi mälestusnäituse väljapanekutega. Vasakult Eestlaste Kesknõukogu esimees U. Persoo, pr. Crombie, linnapea D. Crombie, Ene Rebane Hamiltonist, Pätsi mälestusnäituse korraldaja K. Eerne ja Eestlaste Kesknõukogu esimehe U. Petersoo abikaasa Reet Petersoo.

1000 käis Pätsi mälestusnäitusel

TORONTO (EPL) – Eesti Vabariigi 56. aastapäeva ja Konstantin Pätsi 100. a. sünnipäeva tähistamisel Torontos toimus traditsiooniline väliskülastuste vastuvõtt Toronto Eesti Majas, millest tänavu palju rohkem väliskülastisi osa võttis kui varemalt aastatel. 22. veebr. õhtul kuulutati Eesti Majas ametlikult välja linnavalitsuse otsus, et 22. 23. ja 24. veebr. on linnapea kuulutanud "Eesti Päevadeks" Torontos seoses Pätsi 100. a. sünnipäeva ja Eesti Vabariigi 56. aastapäevaga.

Toronto linnapea Crombie abikaasaga viibisid esimest korda Toronto Eesti Majas, kusjuures linnapea tundis elavat hvi eestlaste ja nende tegevuse vastu.

Eriti ilmses see Toronto Eesti Ühispankaga tutvumisel ja Pätsi

mälestusnäitusel, kus linnapea esitas mitmesuguseid küsimusi Pätsi tegevuse ja saatuse kohta.

Kuna näituseks oli valmistatud heliint valjavoitega Pätsi kõnedest, siis palus Toronto linnapea Crombie talle mõne katke esitada, et kuulda väikese rahva suurmehe häält, nagu ta ise märkis.

Nädalapäevad kestnud Pätsi mälestusnäitust külastas ümbruskonnas 1000 kaasmajalaast ning tõenäoliselt muutub näitus juba tänavu kevadel rändnäituseks. Pole võimalik, et Pätsi mälestusnäitus viiakse mõnes nädalajooksul Torontost ka New Yorki.

Konsul Linkhorst oli sellel teemal kohalikkude tegelastega läbirääkimisi, kelledega ka põhimõtteliselt saavutati nõusolek.

Meie sisseostu osakond vajab tugevdamist ja
otsime assistenti osakonna juhatajale.

Tööülesanded:

- kontakt müüjatega
- tellimised
- hinna ja saadetiste kontroll
- laoraamatupidamine
- asendada sisseostu juhatajat

Soovitavad kvalifikatsioonid:

- sisseostu praktika
- tehniline oskus
- majanduslik mõtlemisviis
- inglise ja saksa keele oskus
- algatusvõime
- meeldiv ja koostöötahteline esinemine.

Lähemaid andmeid: Margus Erilane — tel. 08/88 03 50.
Kirjalikud soovivaldused saata: Misomex AB, Box 670,
Ellen Keys Gata 2, 126 06 Hagersten 6.

Narva Spordiklubi juubeliturniir ja pidu

Narva Spordiklubi Göteborgis, edukaim eestlaste spordiliing Rootsis, tähistab käesoleval hooajal oma 20-aastast juubelit. Selleks puhuks on otsustatud korraldada juubeliturniiri nelja korvpalli meeskonna osavõtul.

Turniir leiab aset 30. ja 31. märtsil kell 14 mõlemal päeval, uus Landalahalleni võimlas, Landalä Centrum, tramm nr. 7, peatus Vasa haigla.

Turniirist võtavad osa järgmised meeskonnad: Baltic (Göteborg

lätlaste meeskond), Narva (Göteborgi eestlaste meeskond), Star (Rootsi meeskond Örebro, endine Esto) ning kas Bagaregården või Kullavik, mis mõlemad on rootsi meeskonnad Göteborgist.

Sissepääs turniirile on täiskasvanutele 3- ja õpilastele 1- iga päev.

Laupäeva õhtul on kavas juubeliturniiri pidu, kuhu kõik kaasmaalased ja nende tuttavad on teretulnud. Pidu leiab aset Fritidslokalenis, Axel Dahlströms Torgi trammipeatuse kõrval (trammid 1 ja 3).

Pidu sissepääs on 10.-, kusjuures pääs on ühtlasi ka loos. Alguks kell 20.30.

Narva Spordiklubi ja selle juhatus ütleb teretulemast kõigile nii juubeliturniirile kui ka juubelipeole.

Elmar Epner, tuntud filmifotograaf USA-s, abielulis Torontos Virve Endlaga Torontost. Mõlemad pärinevad Paidest. Abielupaari alaliseks elukohaks jääb Schenectady New Yorgi osariigis.

Eslon välk-maleturniiril

GÖTEBORG (EPL) – Göteborgis toimusid Rootsi meistriks valitud väiklases 120 osavõtjaga. Tippklassis võitis stochholmlane Dan Uddestedt 10 punktiga. Kümnest kolita jagavate 8,5 punkti saavutajate hulgas oli ka falköpinglane Jaan Eslon.

VÄLISKOMMENTAAR VAIELDAV ENNUSTUS

Inglise sõjateaduslik ajakiri Army Quarterly analüüsis oma veebruarinumbri olukorda Vene-Hiina piiril, mille kogupikkus on ligemalt 5 600 kilomeetrit. Ajakirja andmetel on N. Liit sinna täna seni koonandanud vägesid, mis koos tema sulasriigi Mongoolia väekondidega moodustavad 60 moodsaalt relvastatud diviisi. Army Quarterly näeb selles "vaideldamatu offensiivset" samm N. Liidu poolt, kusjuures tema vägede rühmitamine vihvajat kolmele operatiivsele lõugsuunale:

Üks Alma-Ata ruumist hiina Sinkiangi provintsi, kus asetsevad hiina aatomiseadmed ja nende katseväljakud. Teine lõök sihtib Mongoolia rahvavabariigist hiina Sise-Mongooliasse ja kolmas Habarovski ruumist hiina Ellung-kiang provintsi, kus asetsevad hiina tähtsamad tööstuskeskused ja ölväljad.

Kuna nõukogude väed on küllaldaselt varustatud aatomiraketidega, siis lootav N. Liit nende abil ühtraa kohe välja lülitada kõik hiina tähtsamad sõjateadustuse ja tuumrelvade keskused, mis peaks halvama Hiina potentsiaali pikkaajaks aastakümneteks. Tegemist oleks sisuliselt Hiina amputeerimisega, mis Army Quarterly arvates leiab aset juba eeloleval 1974. aasta suvel.

Inglise ennustuse võttis vaatlemisele läänesaksa ajakiri Stern Magazin veebruaril viimase nädala vihus nr. 9. Artikli autor Nick Barkow leiab, et tõepoolest kõnelevat terve rida tunde märke selle poolt, et aasta 1974 kujuneb otsustavaks Vene-Hiina tülis. Nõukogude vägede koondamine Hiina vastu on lõppenud, ütleb ta. Idalepingud Saksa Liiduvabariigiga ja pingelangenemise poliitika Läänega on N. Liidu seija vastastanud poliitilisele.

Täiendavalt sellele jätkab N. Liit oma seljataguse kindlustamist ka sõjaväelisele. Üha tugevades oma vägesid sootsialistlikke maades Ida-Saksamaast kuni Ungarini. Barkow väidab, et Nato pooltel hinnatavad nõukogude vägede tugevdamist Euroopas kui defensiivset abinõu. Väide on ekslik, sest tegelikult tunneb Nato just muret nõukogude vägede tugevdamise pärast Ida-Euroopas ja sellest tingituna on olnud huvitatud ka poolle vägede vähendamise Kesk-Euroopas, nagu see on MBFR-konverentsi päevakorras Viinis.

Sõda ise läheb maksma vähemalt kuuskümmend miljonit inimest N. Liidu pooltel. Aastaid kestva hävitustöö tulemuseks on, et "vene rahvas hakkab olemast meie planeedil". Solženitsin on pealegi veendunud, et võimalikus sõjas Hiinaga jääb N. Liit üksinda. Aga kuidas on lugu Hiinaga? Teatud määral võib sellele vihjata sõlmimise sari USA ja N. Liidu vahel, millele president Nixon ja parteijuht Brezhnev 1972. mais Moskvas alla kirjutasid. Ühes neist ütelatakse, et USA ja N. Liit kannavad eriliselt vastutust, samuti kui teised Liitunud Rahvaste Julgeolekukonkogu alalistes liikmed, teha kõike oma võimuses nõnda, et ei tekiks konflikte või olukordi, mis võivad suurendada rahvusvahelisi pingeviisi.

Vastavalt sellele tahavad mõlemad arendada tingimusi, milles kõik maad võivad elada rahus ja julgeolekus ning on vabad välisest vahelesegamisest nende sihtsajadesse.

Seda lepingut silmas pidades on vähe väljavaateid, et inglise sõjateadusliku ajakirja Army Quarterly ja teda toetava saksa Stern Magazini ennustus Vene-Hiina sõja

punktemise juba tänavu suvel võiks palka pidada. N. Liidu kallalelõng Hiinale tähendaks USA-ga sõlmitud lepingu ootest mürdmist, mis võib põhjustada USA ülesastumist Hiina kallitseks. Teatud presedendi asjade niisuguses käigus võib tuleluda olukorra arengust Lähis-Idas mõeldud sügisel.

Testavasti oli N. Liidul siis kavatsus saada kohale oma vägesid, kui oktoobrisõda kujunes ohtlikuks sõja vallandatud epiguse ja sõjuri vägedele. Nõukogude parteijuht Brezhnev teatas oma kavat-suses drastiilises teadaandes president Nixonile, kuid tulemuseks oli kohene USA sõjajõudude alarmeerimine kogu maailmas.

N. Liit oli paratamatult sunnitud loobuma oma kavatsusest, sest vastasel juhul ähvardas kokkupõrge USA-ga. See oli raskest õpetunniks N. Liidule tagajärdega, mis võivad ulatuda Kaug-Idani. Muidugi ei keela miski, et Moskva jätkuvalt kasutab võimalikke tülitsemist Pekingiga kui propagandalistiliseks kasulikuks abinõu läänemaailma üinutamiseks sihiga näidata nagu poleks Lääne-Euroopal enam sugugi vaja karta vene kommunistlikku agressiooni idast.

A.K

Küng esineb Stockholmis

Andres Küng, kelle raamatud Eesti küsimuse üle on õigustatud tähelepanu äratanud, esineb Eesti Rahvusliku Liidu kõne- ja valduskooolekul Stockholmis 31. märtsil.

Kõneleja käsitleb seokord peamiselt Rootsi olukorda ja rootslaste suhtumist pagulastele ja vähemarahvustesse. Eestlaste vastuvõtmist ja nende kohanemist Rootsis vaatleb Küng märksa kriitilisemalt kui seda harilikult on harjutud tegema ja esitab materjale, mis näitavad vastupidist ja on isegi rootslastele enestele uudiseks. Kõnele järgneb diskussioon.

Koosolek, mille korraldajaks on Eesti Rahvuslik Liit, toimub pühapäeval, 31. märtsil kell 5 p.l. Eesti Majas, Wallingatan 34. Tagasihoidlik maks ürikulude ka-teeks. Kõik kaasmaalased teretul-nud.